

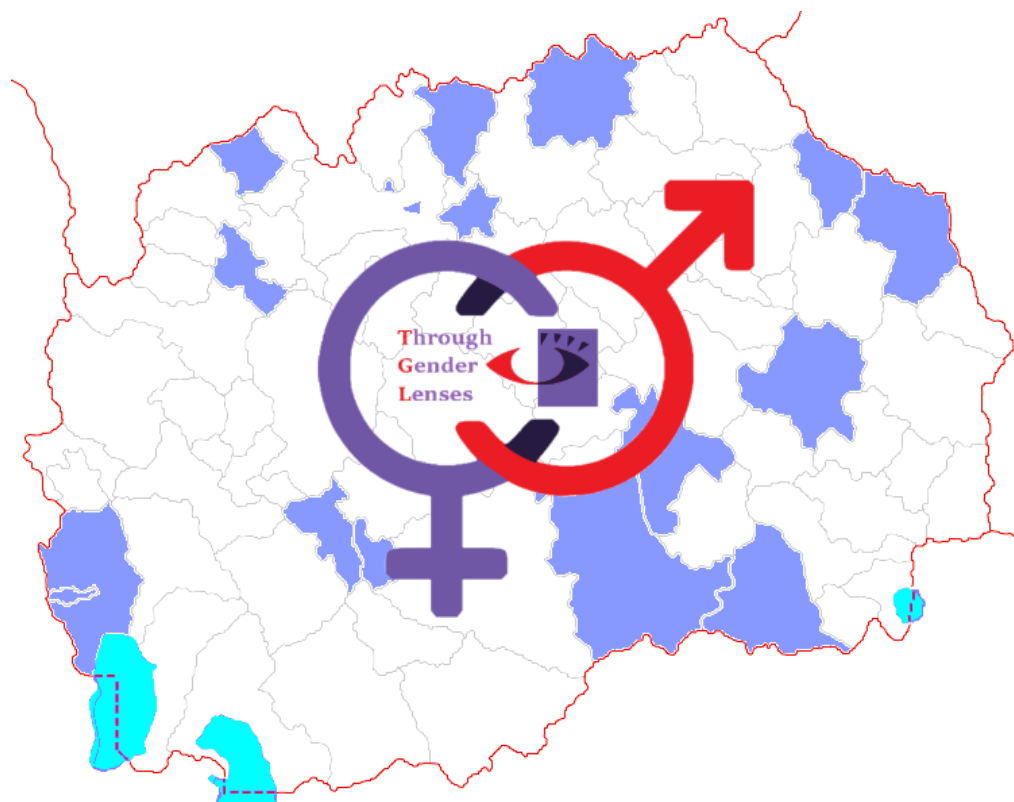

This project is funded
by the European Union

Родова анализа на лидерските позиции и општинските програми за 2020/2021 година

Анализата е изработена во рамки на проектот „Низ женски леќи: покревање на политики и буџетски иницијативи, следење на спроведувањето на локалните акциски планови за родова еднаквост“

Април 2021

LULUDI
Romani Asocijacija Džuvljenge thaj Ternenge
Ромска Асоцијација за Жени и Млади
Roma Women and Youth Association

РУРАЛНА КОАЛИЦИЈА
KOALICIONI RURAL

Автори:

Љупка Трајановска

Наташа Доковска

Кјмет Амет

Лилјана Јоноска

Бети Пеева

Уредник:

Марија Ристеска

Анализата е изработена во рамките на проектот: „Низ женски леќи: покревање на политики и буџетски иницијативи, следење на спроведувањето на локалните акциски планови за родова еднаквост“ (во оригинал: “Through gender lenses:apprasing budgets and policies; watchdogging local action plans for gender equality implementation ”), имплементиран од Центар за истражување и креирање политики, Новинари за човекови права,, Рурална коалиција, Лулуди и ЕХО Штип. Проектот е финансиран од Европската Унија преку програмата Support to Civil Society Networks and Platforms in the Republic of North Macedonia.

Главна цел на проектот е поттикнување на проактивноста на граѓанското општество преку зајакнување на вмрежувањето, користејќи РОБ методи за соработка со локалната самоуправа и формирање на локални политики и буџети за решавање на различните потреби на жените и мажите, особено на најранливите и маргинализираните групи во 17 целни општини во време на криза. Општините во кои се имплементира проектот се: Чаир, Шuto Оризари, Илинден, Брвеница, Теарце, Кавадарци, Неготино, Делчево, Македонска Каменица, Радовиш, Гевгелија, Крушево, Кривогаштани, Струга, Вевчани, Старо Нагоричане и Липково.

This project is funded
by the European Union

Оваа публикација е изработена со финансиска поддршка на Европската унија. Содржината на публикацијата е единствена одговорност на имплементаторите на проектот и на никаков начин не ги изразува гледиштата на Европската унија.

Родова перспектива во единиците на локалната самоуправа

Европската повелба за еднаквост го вбројува рамноправното учество на мажите и жените при донесување на одлуки како предуслов за демократско општество правото на еднаквост помеѓу половите, бара да локалните и регионалните власти ги превземат сите соодветни стратегии, со цел да се промовира балансирана застапеност и учество на мажите и жените во сите сфери на одлучувањето.¹

И Европската повелба за еднаквост меѓу мажите и жените на локално ниво ја препознава важната улога на општината во воспоставување на родовата еднаквост на неколку ниво со вклучување и подеднакво учество на жените од различни групи во носењето одлуки и креирањето на политиките и буџетите. Притоа повелбата утврдува дека општината има значајна улога во превенција и справување со предрасудите, но и со праксата која ги утврдува преовладувачките стереотипи кои се основани на родови разлики или карактеристики кои ги определуваме како машки или женски. Општината може да ги разбие овие практики, стереотипи преку реорганизација на начинот како се развиваат политиките, мерките, активностите кои ги спроведува општината, со цел истите да одговараат и ги пресретнат различните потреби на мажите и жените. За таа цел е потребно да се вклучуваат мажите и на жените во подеднакво во одлучувањето, но и преку градење на капацитети за родова анализа и дизајн на родово специфични мерки и буџети. Општината е и работодавач кој може да креира политики за вработување кои се водат од родовата еднаквост и преку тоа кој вработува може да оневозможи стереотипен избор на професии и на тој начин да го намали хоризонталниот јаз на пазар на труд кој постои меѓу мажите и жените кој истовремено придонесува и кон родовиот јаз во плаќањата. Конечно, општината може да промовира еднаквост и преку јазикот кој го користи, со цел да жените да се препознаат во политиките и буџетот на општината.

Имајќи в предвид дека Европската повелба еднаквост меѓу мажите и жените на локално ниво дефинира дека родовата перспектива треба да се интегрира во следните области: (i) јавни набавки; (ii) образование и доживотно учење; (iii) здравство; (iv) сцијална заштита и услуги; (v) грижа за деца; (vi) грижа за постари; (vii) домување; (viii) култура, спорт и рекреација; (ix) безбедност и сигурност; (x) родово базирано насилство; (xi) одржлив развој; (xii) урбано и локално планирање; (xiii) транспорт и мобилност; (xiv) локален развој; and (xv) животна средина.² Ова всушност покажува дека сите сектори на локалната самоуправа се релевантни за родовата еднаквост. Па така и сите мерки доколку се родово неутрални можат да имаат различно влијание на мажите и жените и да придонесат до поголема или помала родова еднаквост на локално ниво.

¹ https://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/charter_egalite_mk.pdf

² ibid

Интегрирањето на родовата перспектива во локалните политики и буџети пак според европската повелба е неопходно за да се подобри еднаквоста меѓу двата пола. Родовата перспектива мора да се земе во предвид при изработката на политиките, регулативите, методите и инструментите кои влијаат на секојдневното живеење на локалното население – на пример, со техниките “родова интеграција” и “родово одговорно буџетирање”

Родовата интеракција во политиките и буџетите ги влече своите корени од 1995 година кога на Четвртата светска конференција на Обединетите нации за жените одржана во Пекинг, е разработена е стратегија за третирање на родовата рамноправност како општествено прашање.

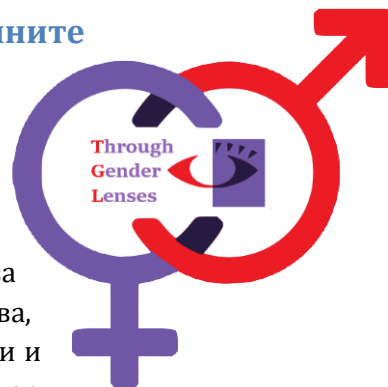
На тој начин за првпат со интеграцијата на родовиот аспект во јавниот живот родовата рамноправност станува дел од јавната политика и родовите прашања влегуваат во политичкиот дискурс. Родова интеграција (gender mainstreaming) подразбира (ре)организација, унапредување, развој и евалуација на политичките процеси, со цел перспективата за родова рамноправност да се вклучи во сите политики, на сите нивоа и во сите фази, од страна на чинителите кои вообичаено се вклучени во креирањето на политиките

Родово буџетирање пак е процес на планирање, програмирање и буџетирање на јавните пари, кое вклучува идентификување и рефлектирање на потребните интервенции за да се адресираат родовите јазови и да се утврди различното влијание на политиките врз жените и мажите.

Низ женски леќи: покревање на политики и буџетски иницијативи, следење на спроведувањето на локалните акциски планови за родова еднаквост

Проектот „Низ женски леќи: покревање на политики и буџетски иницијативи, следење на спроведувањето на локалните акциски планови за родова еднаквост“ се имплементира од страна на проектните партнери: Центар за истражување и креирање политики, Новинари за човекови права, Рурална Коалиција, Ромска Асоцијација за жени и млади-Лулуди и ЕХО-Штип. Имплементацијата на проектот ќе се одвива од јануари

2021 до април 2024, а финансиски е поддржан од Европската Унија. Главна цел на проектот е поттикнување на проактивноста на граѓанското општество преку зајакнување на вмрежувањето, користејќи РОБ методи за соработка со локалната самоуправа и формирање на локални политики и буџети за решавање на различните потреби на жените и мажите, особено на најранливите и маргинализираните групи во 17 целни општини во време на криза.

Општините во кои се имплементира проектот се: Чаир, Шуто Оризари, Илинден, Брвеница, Теарце, Кавадарци, Неготино, Делчево, Македонска Каменица, Радовиш, Гевгелија, Крушево, Кривогаштани, Струга, Вевчани, Старо Нагоричане и Липково. Целите на проектот ќе бидат постигнати преку спроведување на три главни активности: Мобилизација на граѓани, градење на капацитетите на граѓанските организации и промовирање на Мрежата за родово одговорно буџетирање како партнер на општините.

Проектот е синхронизиран и дополнително ќе ги зајакне капацитетите на постоечката неформална Мрежа за родово одговорно буџетирање со проширување на членството со ГОи од целните општини и застапувајќи ги интересите на руралните жени и мажи, сиромашни жени и мажи, жени и мажи со попречености, малцински жени и мажи (етнички, религиозни, сексуални) и жени и мажи од ранливите возрасни групи: млади и постари граѓани.

Оваа анализа го користи следниов пристап: а) најпрвин прави родова анализа на учеството на мажите и жените во одлучувањето на локално ниво; б) потоа прави родова анализа на програмите; и в) на крај прави родова анализа на буџетите на 17те општини кои се вклучени во проектот.

Методологија

Во рамки на проектот „Низ женски леќи: покревање на политики и буџетски иницијативи, следење на спроведувањето на локалните акциски планови за родова еднаквост“ во секоја од 17те општини каде што се имплементира проектот, беше спроведена родова анализа. Родовата анализа беше спроведена во два дела, првиот се однесуваше на родовата рамноправност во лидерските позиции во општините, а вториот дел на вклучувањето на родова перспектива во планирањето и креирањето на општинските програми за 2020/2021 година.

Главни цели на родовата анализа се следниве:

- Утврдување на родовата рамноправност на позициите на донесувачи на одлуки на локално ниво;
- Утврдување на постоечките родови стереотипи во поставувањето на позиции на донесувачи на одлуки на локално ниво;
- Утврдување на земањето во предвид на специфичните потреби на мажите и жените при креирањето на општинските програми;
- Утврдувањето на постоењето на родови цели, приоритети и активности при планирање и креирање на програмите;
- Утврдувањето на планирањето и собирањето на родово разделени податоци за корисниците на програмите;
- Утврдување на планирањето и имплементирањето на родово одговорни буџети

Се користеа комбинирани квантитативни и квалитативни методи за родовата анализа.

1. Прибирање и анализа на закони и документи со кои се регулира работата на единиците на локалната самоуправа

Родовата анализа се спроведуваше врз основа на надлежностите и обврските на општините и нивните органи кои произлегуваат од Законот за локална самоуправа како и Конвенциите кои се однесуваат на родовата рамноправност, а се ратификувани во нашата држава.

2. Прибирање јавно достапни податоци од официјалните веб страни на општините

Во рамки на 8ми март-Денот на борбата за женски права, а под глобалната тема: „Жени во лидерство: остварување на еднаква иднина во свет на ковид-19“, ја започнавме локалната кампања „Месец на родова рамноправност во донесувањето на одлуки“. Со цел утврдување на бројот на мажи и жени на лидерски позиции на локално ниво и подигнување на јавната свест за потребата од родова рамноправност во водењето на единиците на локалната самоуправа се одредија позициите кои ќе бидат предмет на анализа. На веб страните на општините најпрво беа собирани родово поделени податоци за следниве позиции на донесувачи на одлуки во општините: градоначалници, претседатели на Совети, членови на Совети, координатори за еднакви можности, координатори на кризни штабови, раководители на сектори и одделенија, претседатели на урбани и месни заедници, директори на градинки и директори на основни училишта. Собраните резултати подоцна беа претворени во инфографици и споделени на социјалните мрежи на партнерските организации и општините во кои се имплементира проектот.

На веб страните на општините беа прибирани таму каде што беа достапни и општинските програми и/или други стратешки документи на општините. Беа анализирани општински програми во следниве области:

- еднакви можности на мажите и жените/ за родова рамноправност;
- социјална заштита;
- заштита на здравјето на населението;
- справување со заразни болести;
- правни работи;
- култура;
- спорт;
- урбанизација и модернизација;
- локален економски развој;
- пробивање, реконструкција и одржување на постојните локални патишта и улици;
- улично осветлување;
- комунални дејности и јавна чистота;
- подршка на НВО секторот и др.

3. Контактирање на координаторите за еднакви можности за доставување на податоци и документи

Заради нецелосна транспарентност и јавно споделување на потребните информации за анализа, беа контактирани координаторките за еднакви можности, како и останати вработени во општинската администрација кои ни ги доставуваа потребните информации усно во телефонски разговор или по пат на електронска пошта.

4. **Анализа на општинските програми и стратешки документи**

Анализата беше спроведена од проектниот тим. Секоја членка на тимот спроведуваше анализа во одреден број на општини, а се водеа по следниве прашања и индикатори:

- Дали и во која мера различните приоритети и потреби на мажите и жените се земени во предвид?
- Дали и во која мера јазикот користен во програмите ја одразува родовата нееднаквост?
- Дали има родово разделени податоци за корисниците на програмите?

Индикатори за мерење на родов аспект:

- Дефинирани се родови цели во рамки на приоритети
- Дефинирани активности за унапредување на родовата еднаквост
- Области во кои има јасно дефинирани активности за унапредување на положбата на жените
- Предвиден буџет за реализација на приоритети

Ограничувања на истражувањето и анализата

Во недостаток на општински програми, предмет на анализа беа други достапни стратешки документи во општините како што се: локални акциски планови, годишни програми, буџети и сл. Во некои општини координаторите за еднакви можности не беа достапни за соработка и споделување на информации, па анализата се засноваше на јавно достапните информации од веб страните, кои не секаде беа ажурирани. Спреченоста за физичко присуство во канцелариите на општините, изолацијата и заразеноста со ковид-19 на дел од општинската администрација во време на спроведување на анализата исто така е дел од ограничувањата на истражувањето и анализата.

Скопски регион

Општина Чаир

Број на население:

- Мажи- 34.148
- Жени- 34.271
- Вкупно- 68.419

Површина: 3,52 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страницата на општина Чаир.³

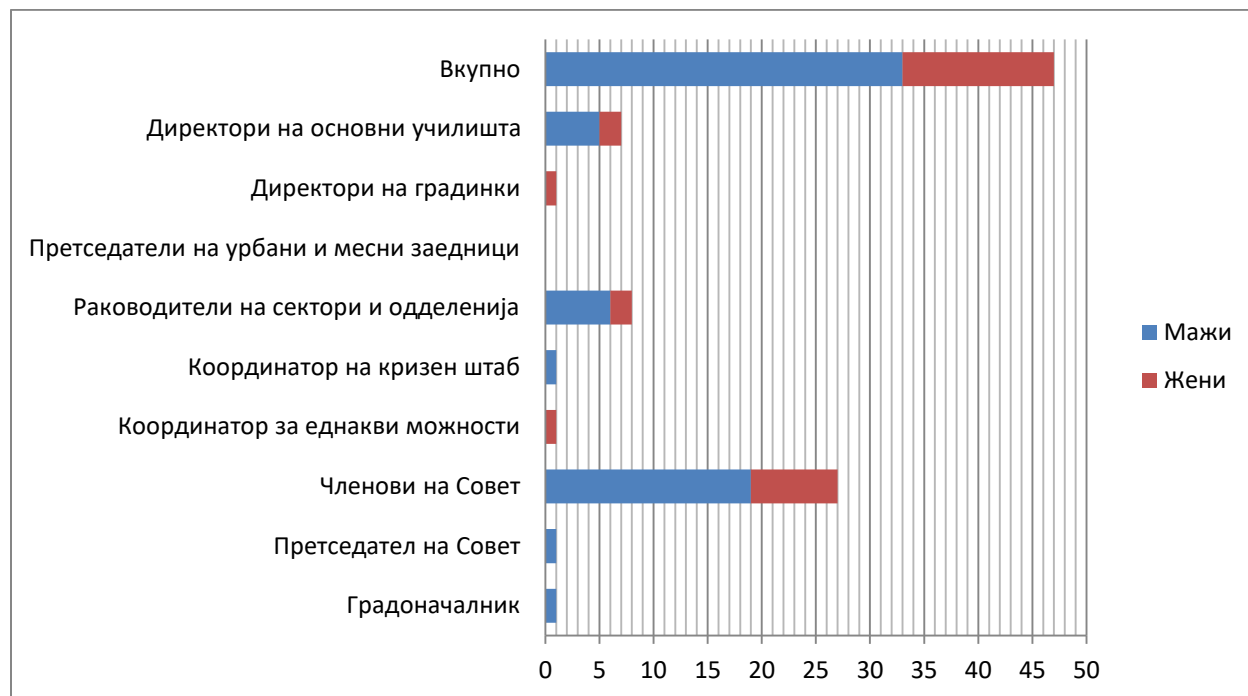
Родова анализа на лидерски позиции во општина Чаир

Во општината Чаир се анализирани вкупно 47 лидерски позиции, од кои 14 се жени, а 33 мажи. Нецели 30% од донесувачие на одлуки во општината Чаир се жени, со што би оцениле дека општината Чаир се уште нема постигнато родова рамноправност во поставувањето на донесувачи на одлуки.

Градоначалникот на општината, кој е воедно и координатор на кризниот штаб е маж. Од вкупно 27 членови на Советот на општината, 19 се мажи, 8 се жени, а за претседател на Советот е поставен маж. Во општината на позицијата координатор за еднакви можности е поставена жена, додека пак раководители се поставени на вкупно 8 сектори и одделенија, од нив 6 мажи и 2 жени. За директорка на градинката во Чаир е поставена жена, а на позициите директори на вкупно седумте основни училишта поставени се 5 мажи и 2 жени. Бројот на претседатели на урбани и месни заедници е непознат. Можеме да заклучиме дека жените и мажите во општина Чаир се поставени за донесувачи на одлуки на родово стереотипни позиции. Во Советот пак на општината, жените се малцинство и се застапени со нецели 30%. Мнозинството донесувачи на одлуки се мажи.

³ Државен Завод за Статистика (2004)-Население во Република Македонија на 30.06. по специфични групи на возраст, по пол, по општини според територијалната поделба од 1996 год., по години

Нарел Салих Буќи е Координаторка на Комисијата за еднакви можности меѓу жените и мажите која е вработена во општинската администрација. Координаторката ја координира работата на Комисијата и воспоставува соработка со соодветни органи, Министерство за труд и социјална политика и соработка со невладините организации.

Графикон бр.1 Родово разделени податоци на лидерските позиции во општина Чаир

Родова анализа на општинските програми

На локалните избори 2017, и по конституирањето на Советот на Општината се формирани и работните тела на Советот, односно Комисиите. Една од тие комисии е и Комисијата за еднакви можности меѓу жените и мажите. Комисијата за еднакви можности во Општина Чаир брои 5 члена (членови на Советот) четири жени и еден маж. Членовите на Комисијата во соработка со координаторката имаат подготвено неколку теми од различни области кои Комисијата за еднакви можности ќе ги има во предвид да ги реализира во текот на три годишниот период (2020-2024). За овој тригодишен период планиран е скроман буџет за реализација на активности. Дел од средствата за реализирање на Акцискиот План, е предвидено да се обезбедат од надворешни донатори (внатрешни и меѓународни организации и институции), а другиот дел од средствата ќе ги обезбеди општината од својот буџет.

Анализата на програмите на општина Чаир покажа дека три програми ја имаат интегрирано родовата перспектива.

Најпрвин тоа е програмата за родова еднаквост која ја оценуваме дека го запазува родовиот баланс и е прилагодена да одговори на потребите на жените и мажите преку специфични мерки кои се насочени кон намалување на родовиот јаз во неколку области. Јазикот со кој се

користи програмата е родово сензитивен. Програмата за родова еднаквост предвидува активности за образование, здравствена заштита, социјална заштита и спорт со цел унапредување на родовата еднаквост. Во сите овие области позитивните мерки се насочени кон жените кои се помалку еднаквиот пол. На пример во **областа образование**, предвидени се активности за едукации на жени за можностите за дообразование, теми за вработувања со преквалификации и доквалификации со идентификување на индикатори- број на едуцирани жени од општина Чаир. За ваквите едукативни содржини обезбеден е буџет од страна на општината изнесува 50.500 мкд.

Во областа на **здравствена заштита** предвидено е организирање на трибини преку кои се јакне свеста за превентивна заштита од болести на репродуктивните органи. Во активностите се забележува родов пристап, каде освен информирањето на жените за болестите и бесплатните услуги за рано откривање на ракот на грлото на матката, се предвидуваат и трибини за информирање на мажите за честото заболување на простатата и ракот на белите дробови. Притоа се предвидуваат и информативни активности за брачните парови во врска со стерилитетот; и за информирање на жените и мажите за сексуално заразните заболувања. Целната група млади е опфатена активности за подигање на свест околу последиците од дрога, алкохол и пушење и сексуално образование согласно возраста и потребите. За овие трибини општината предвидува буџет од 100.000 мкд. Притоа дефинирани се и родови индикатори со кои ќе се мери резултатот од одржаните трибини се: број на посетители на трибините, подготвени и дистрибуирани 1000 брошури, број на едуцирани девојчиња, број на информирани мажи, број на информирани мажи и парови, број на информирани мажи, број на информирани жени и сл.

Од областа на **социјалната заштита** предвидено е организирање на трибини за подигање на свеста против семејно насилство - како да се препознае присуството на семејно насилство, делење на брошури за законските одредби на семејно насилство; за запознавање со Истанбулската Конвенција; за заштита од вознемирување на работно место; за стимулирање за користење на породилно одсуство на татковци; за подигање и охрабрување за жените за вклучување во претприемништво и прифаќање на профилот на жена претприемач; промовирање на принцип на еднакви можности во приватниот сектор; како и трибина за положбата за жената во имотно- правните односи во семејството. Предвиден буџет од страна на општината изнесува 360.000 мкд, додека индикаторите дефинирани за следење на успешноста на спроведувањето не се родово специфични. Имено се предвидува број на посетители на трибината, информирање преку социјални мрежи, број на едуцирани родители; сите индикатори се родово неутрални.

Од областа на **спортот** предвидено е организирање на следниве спортски настани со родова перспектива како на пример вклучувањето на жените во спортските напревари преку организирање на турнир по одбојка и турнир на ракомет за жени. Во оваа област се забележува за првпат и интерсекциски пристап каде освен девојките кои се специфично таргетирани и лицата со посебни потреби се целна група преку организирање на спортски натпревари прилагодени за нив. Предвиден буџет од страна на општината изнесува 39.000 мкд, а индикаторите се родово сензитивни.

Покрај горенаведената програма која има опфат на потреби на жени, млади, и лица со посебни потреби општината има креирано уште неколку програми преку кои цели кон различните групи во општеството. На пример, ***Програмата од областа на култура за 2021 година*** има за цел да ја афирмира културата и грижа за културниот развој, преку организирање на збогатени културни содржини во кои активно ќе учествуваат децата од основните училишта и детски градинки, индивидуалци и локални заедници од различни етнитети. Сепак оваа програма нема специфични позитивни мерки за помалку застапениот пол или насочени кон надминување на родовиот јаз. Нема родов аспект ниту дефинирните цели, активности, настани, проекти и манифестации. Родови критериуми не се предвидени при селекцијата на изведувачите и изложувачите на дела. Ниту се чини не се земени во предвид специфичните приоритети и потреби на мажите и жените во општината. Јазикот користен во програмата за култура е родово неутрален и нема родово разделени податоци за корисниците на програмата за култура во дефинираните индикаторина истата. ***Програмата за социјална заштита на општина Чаир за 2021 година*** врши усогласување на социјалната заштита која општината ја дава согласно нејзините надлежности утврдени во законските и подзаконските акти, а во рамки и можностите утврдени во Буџетот на Општина Чаир за 2021 година, за потребите на граѓаните од подрачјето на Општина Чаир. Предвиден буџет за 2021г. за програмата за социјална заштита е во вкупен износ од 4.847.000,00 денари. Тоа вклучува блок дотации од централната власт за достава на нега за деца во градинките. Притоа оценката на програмата за социјална заштита покажа дека истата нема вклучено родов аспект во дефинирните цели, активности, настани, проекти и манифестации. Иако одговара на потребите на жените затоа што обезбедува грижа за деца која овозможува слободно време и економска независност на жените доколку истите најдат работа. Но програмата дополнително не ги проценува специфичните приоритети и потреби на мажите и жените во општината, не ги зема во предвид и не придвижува мерки кои ги пресретнуваат тие потреби. Јазикот користен во програмата за социјална заштита е родово неутрален и нема родово разделени податоци за корисниците на програмата.

Заклучок:

Родовата еднаквост во општина Чаир е интегрирана целосно само во програмата за родова еднаквост каде се предвидуваат повеќе области во кои се предвидени родови активности: образование, здравство, социјална политика и спорт. Сепак родова интеграција нема во останатите програми. Програмата за родова еднаквост покажува дека во голема мера се земени во предвид специфичните потреби и приоритети на мажите и жените во четирите области, кои водат кон значајно унапредување на родовата рамноправност на локално ниво.

Препораки:

- ✓ *Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;*
- ✓ *Развивање на програма за превенција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво*

- ✓ Поставување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници.
- ✓ Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корсниците на сите програми
- ✓ Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родово анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет

Општина Шуто Оризари

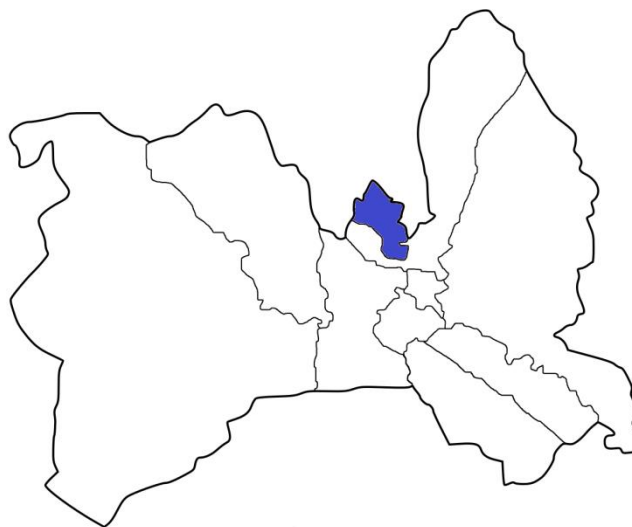

Број на население:

- Мажи- 8.640
- Жени- 8.747
- Вкупно- 17.387

Површина: 7.48 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страницата на општина Шуто Оризари.⁴

Родова анализа на лидерски позиции во општина Шуто Оризари

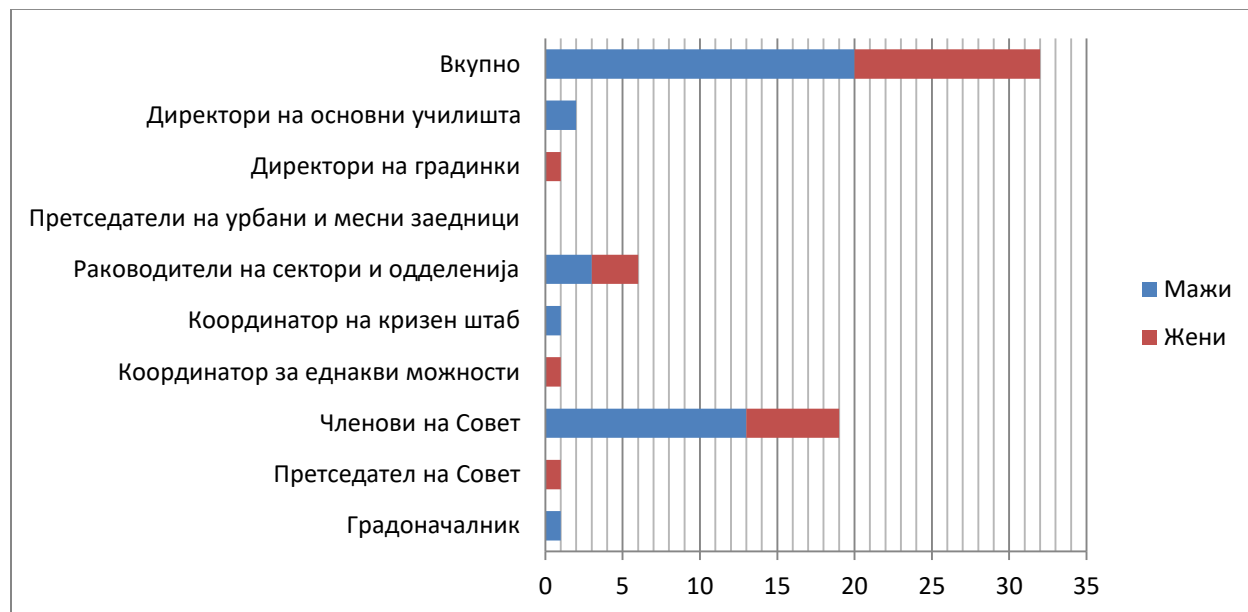
Во општината Шуто Оризари се анализирани вкупно 32 лидерски позиции, од кои 12 припаѓаат на жени, а 20 на мажи донесувачи на одлуки. Жените се застапени со 37,5% од вкупниот број на донесувачи на одлуки во општината, што покажува придвигување кон родово рамноправност во лидерските позиции во општината Шуто Оризари.

За градоначалник, а воедно и координатор на кризниот штаб, е избран маж. Советот пак брои 19 члена, од кои 6 се жени, а 13 мажи, но и покрај мнозинството мажи за претседателка на Советот е поставена жена, која ја врши и функцијата координаторка за еднакви можности. Општината има постигнато родово еднаквост при поставување раководители на сектори и одделенија, каде соодносот е 3 мажи и 3 жени раководители од вкупно 6. Бројот на претседатели на урбани и месни заедници е непознат, додека пак двете основни училишта во општината се водени од мажи, а градинката од жена.

Можеме да заклучиме дека иако родовата рамноправност на лидерските позиции во општината Шуто Оризари не е целосно постигната сепак има значајно придвигување кон

⁴ Државен Завод за Статистика (2004)-Население во Република Македонија на 30.06. по специфични групи на возраст, по пол, по општини според територијалната поделба од 1996 год., по години

постигнувањето на истата. Општината Шуто Оризари е една од двете општини, од вкупно 17 анализирани, која за претседател на Советот, како најважно претставничко тело на граѓаните, има назначено жена, која е и координатор за еднакви можности- Фатима Османовска. Сепак родово стереотипните позиции не се искоренети кога станува збор за поставувањето координатори за еднакви можности и директори на градинки и основни училишта.

Графикон бр.2 Родово поделени податоци на лидерските позиции во општина Шуто Оризари

Родова анализа на општинските програми

Анализата на програмата за работа на комисијата за еднакви можности и акцискиот план за еднакви можности на жените и мажите покажа дека родовата перспектива е делумно интегрирана.

Програмата за работа на комисијата за еднакви можности на општина Шуто Оризари опфаќа активности од областа на родова еднаквост и недискриминација, иницијативи и акции кои ќе водат кон унапредувањето на положбата на мажите и жените и заштита од дискриминација.

Комисијата за еднакви можности при советот на општината има изготвено програма за работа како рамка преку која организирано и плански ќе се дејствува во насока на родовата рамноправност и недискриминација. Сепак, програмата е потполнета со области и акции кои немаат временска рамка за реализација ниту пак определен буџет за активностите, а за реализирање на истата изработен е и Акциски план. Во **Акциски план за еднакви можности за жените и мажите за 2020 година на општина Шуто Оризари** има јасно дефинирани приоритетни области со родова перспектива како што се: заштита и спречување на дискриминација во воспитно-образовниот процес, жената и пазарот на труд, поттикнување на еднакви можности на мажите и жените во одлучувачките процеси, социјална заштита и здравствена заштита. Препознаен е нееднаквиот статус и положба на жената на пазарот на трудот, потребата од еднаква вклученост на жените во процесите на

донесување на одлуки како и потребата од спречување на родовите стереотипи во образовните процеси кои водат кон дискриминација на жените во општеството. Иако акциите предвидени со Акцискиот план имаат родова перспектива сепак немаат временска рамка ниту пак определен буџет за реализација. Општината ја има објавено листата на приходи и расходи од завршната сметка, во која нема одредено буџет за активности поврзани со програмата за еднакви можности што води до заклучок дека не се применува родово одговорно буџетирање како алатка за унапредување на родовата рамноправност.

Дополнително се анализирали и планот за јавност во работата на општината како и правилникот за доделување на стипендија на спортист спортска надеж. Овие документи немаат јасно дефинирани родови цели, приоритети и активности, а јазикот користен во програмите е родово неутрален и нема родово разделени податоци за корисниците на програмата.

Заклучок:

Општината Шуто Оризари користи родова перспектива при креирање на програмата за работа на Комисијата за еднакви можности и има изготвено акциски план за реализација на програмата со предвидени активности за унапредување на родовата рамноправност во областите: образование, пазар на труд и социјална и здравствена заштита. Иако се земено во предвид потребите на мажите и жените при креирање на програмата, сепак, недефинираната временска рамка и непредвидувањето буџет за реализација на активностите го успорува и отежнува целосното имплементирање на активностите и не води кон унапредување на родовата рамноправност.

Забелешка: Општина Шуто Оризари нема објавено јавно достапни општински програми на веб страницата од 2019 година и поради неможност за соработка со координаторката за еднакви можности анализата беше спроведена врз основа на два достапни стратешки документи.

Препораки:

- ✓ *Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;*
- ✓ *Развивање на програма за превенција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво*
- ✓ *Поставување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници;*
- ✓ *Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корисниците на сите програми;*
- ✓ *Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родова анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет.*

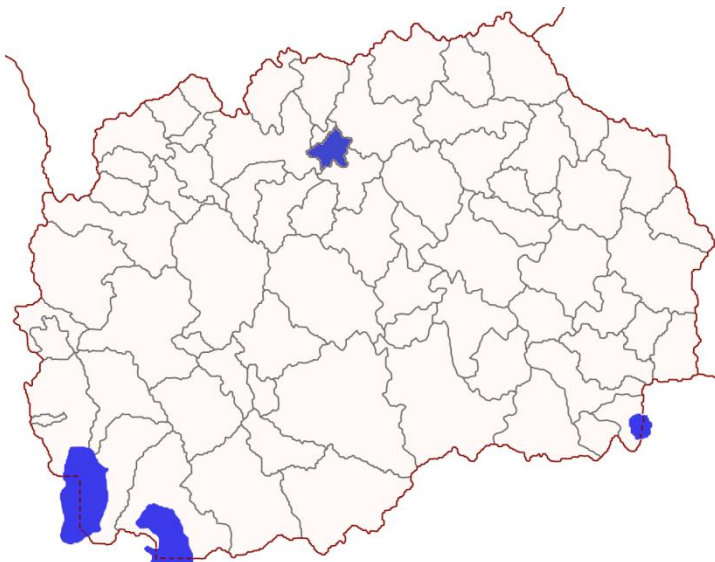

Општина Илинден

Број на население:

- Мажи- 8.575
- Жени- 8.391
- Вкупно-16.966

Површина: 97,02 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страницата на општина Илинден.⁵

Родова анализа на лидерски позиции во општина Илинден

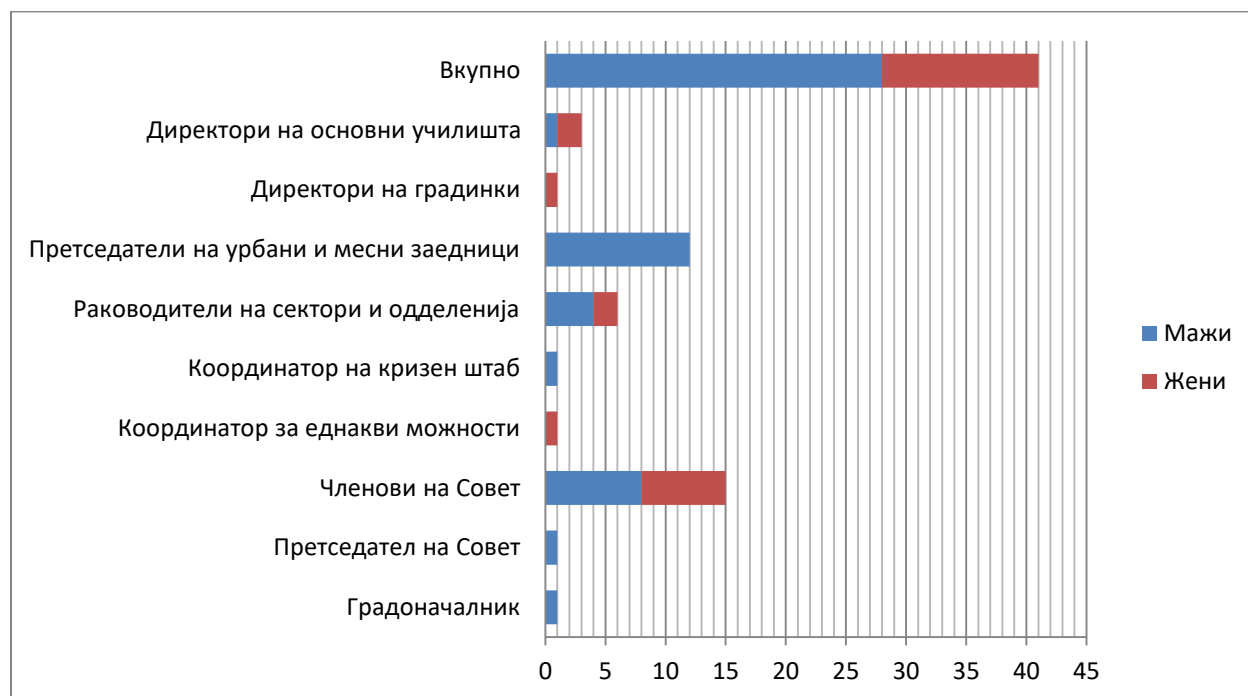
Во општината Илинден беше направена анализа на 41 лидерска позиција, од кои 13 припаѓаат на жени, а 28 на мажи. Нешто помалку од една третина, односно нецели 32% од донесувачите на одлуки во општината се жени, што укажува на непостигната родова рамноправност во лидерските позиции.

На функцијата градоначалник кој е воедно и координатор на кризниот штаб избран е маж. Советот во општина Илинден е родово рамноправен, односно од вкупно 15 члена, 7 се жени, 8 мажи, а за претседател на Советот е поставен маж. На позицијата координатор за еднакви можности е поставена жена додека пак за раководители на сектори и одделенија се поставени 2 жени и 4 мажи. Жените преовладуваат на позициите директорки на воспитно-образовни институции односно градинката и две од основните училишта се водени од жени додека едно основно училиште има директор маж.

Можеме да заклучиме дека и покрај речиси еднаквиот број на мажи и жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината Илинден, иако во значајна мера родово стереотипните позиции се застапени, родовиот дисбаланс е последица на поставувањето 12 мажи претседатели на урбаните и месните заедници и ниту една жена.

⁵ Државен Завод за Статистика- Население во Република Македонија на 30.06.2019 по специфични групи на возраст, по пол, по општини, по години, според промените во територијалната поделба од 2014 година

Координаторка за еднакви можности на општината Илинден е Елизабета Михајловска.

Графикон бр.3 Родово поделени податоци на лидерските позиции во општина Илинден

Родова анализа на општинските програми

Општина Илинден не беше достапна за доставување на информации за работата на КЕМ, сите информации се од нивната веб страница и се недоволно детални и не даваат сеопфатна слика за родово сензитивното буџетирање. Анализата на достапните документи од општината Илинден покажува делумно интегрирање на родовата перспектива при креирањето на програмите, во областите образование, инфраструктура и животна средина.

Од достапните податоци во **буџетот на општина Илинден за 2021 година** може да се заклучи дека дел од предвидените инвестиции се насочени кон унапредување на родовата еднаквост имајќи предвид дека планираните активности се во области кои придонесуваат кон унапредување на положбата на жените, односно се во образованието, локалната инфраструктура и заштита на животната средина (посредно и на здравјето).

Па така во програмата за капитални расходи во **образованието** наменети се средства за изградба на ново училиште во општината во износ од 94.000.000,00 денари. Целта на проектот како што е наведено е да се подобрат условите во основните училишта, во насока на обезбедување поквалитетен образовен процес, со што ќе се овозможи наставата во училиштата да се одвива во една смена. Воедно ќе се создадат услови и за воведување на целодневна настава во општина Илинден, а во програмата за изградба на детска градинка планирани се 9.500.000,00 денари за изградбата на новата детска градинка во Миладиновци. Изградбата на овие два воспитно-образовни објекти индиректно би водело кон

унапредување на родовата рамноправност односно би се намалило времето за грижа за децата превенствено за жените како примарни носители на таа функција во нашето општество.

Од буџетот 55.800.000,00 денари се планирани во **програмата за изградба и реконструкција на локални улици и патишта**, односно се планира за подобрување на патната инфраструктура (изградба, реконструкција, санација и рехабилитација на локалната патна инфраструктура), подобрување на инфраструктурата во стопанските комплекси и во локалните економски зони и одржување на постојната патна инфраструктура, чиј очекуван резултат е подобрен животен стандард на граѓаните на општина Илинден.

Во делот на **заштита на животната средина** планирани се 61.500.000,00 денари за следните активности: изградба на фекална канализација и пречистителни станици, чистење на одводни канали и речни корита, одржување чистота на јавни површини, одржување, уредување и проширување на јавни зелени површини и пошумување. Во програмата за изградба на фекална канализација планирани се 48.000.000,00 денари за изградба на фекална канализација и пречистителни станици.

Одделувањето буџет за изградба на градинка, училиште, патишта, канализациони системи и паркови ни укажува дека се земени предвид специфичните потреби на мажите и жените, од различни возрастни групи, односно на значаен дел од локалното население при планирање на предвидените активности.

Заклучок:

Јазикот користен во буџетските програми е во најголем дел родово неутрален, родовата перспектива не е директно користена, но во одредена мера се земени предвид различните потреби на мажите и жените. Иако не се јасно дефинирани родови цели и приоритети во анализираните програми, предвидени се одреден број активности во областите образование, инфраструктура и животна средина кои долгорочно би воделе кон унапредување на родовата рамноправност на локалното население. Во одредена мера е применето родово одговорно буџетирање, но родово разделени податоци за корисниците на буџетските програми не постојат и не е предвидено да се собираат.

Препораки:

- ✓ *Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;*
- ✓ *Развивање на програма за превенција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво*
- ✓ *Поставување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници.*
- ✓ *Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корисниците на сите програми*

- ✓ Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родова анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет.

Полошки регион

Општина Брвеница

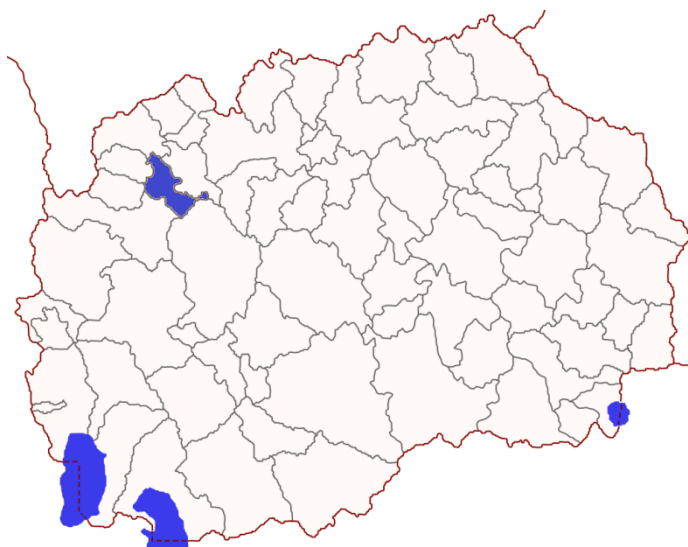

Број на население:

- Мажи-8.341
- Жени- 8.281
- Вкупно- 16.622

Површина: 164,3 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страницата на општина Брвеница.⁶

Родова анализа на лидерски позиции во општина Брвеница

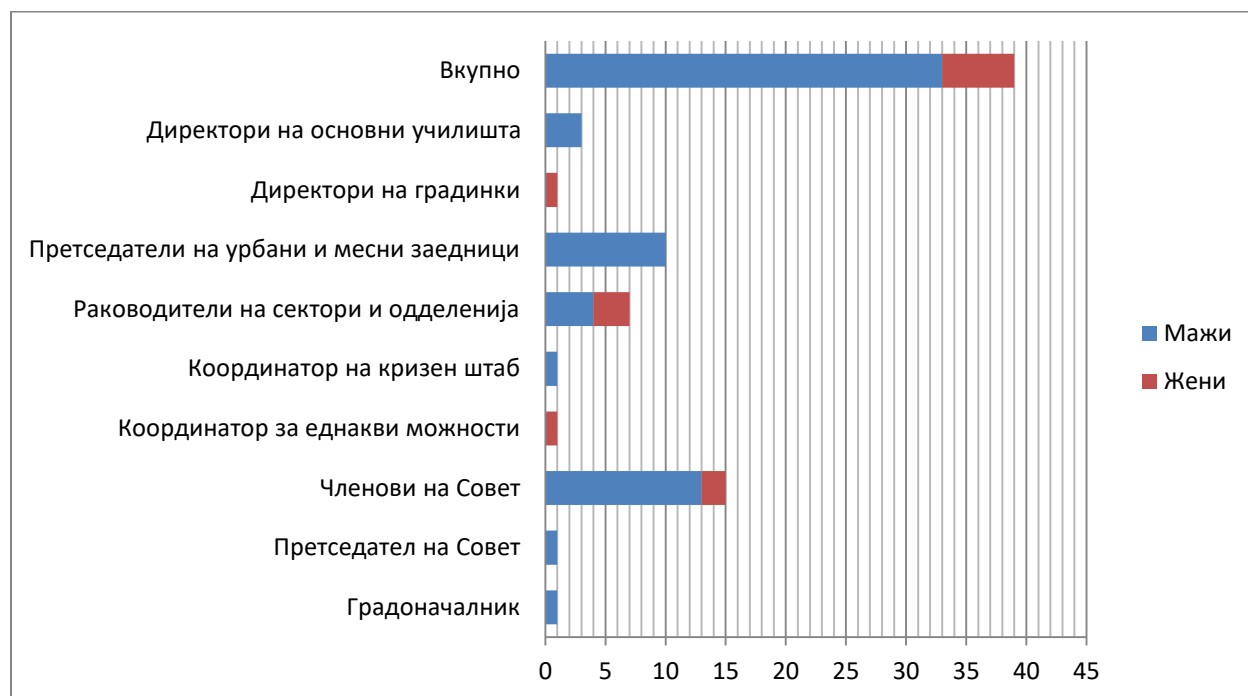
Со анализата на лидерските позиции во општина Брвеница беа опфатени вкупно 39 позиции, од кои 6 им припаѓаат на жени, а 33 на мажи. Жените се застапени со само 15% како донесувачи на одлуки во општината Брвеница поради што оценуваме дека раководењето со општината е родово нерамноправно.

Градоначалникот кој воедно е и координатор на кризниот штаб е маж. Советот на општината се состои од 15 члена од кои, 2 жени и 13 мажи, како и претседател маж со што се истакнува родовиот дисбаланс во претставувањето на граѓаните на општината. Раководителите на секторите и одделенијата имаат порамноправна положба, односно од вкупно 7 раководители, 3 се жени, а 4 мажи. Жени се поставени на родово стереотипните позиции координатор за еднакви можности и директорка на градинката, додека пак со основните училишта во општината раководат 3 мажи.

⁶ Државен Завод за Статистика- Население во Република Македонија на 30.06.2019 по специфични групи на возраст, по пол, по општини, по години, според промените во територијалната поделба од 2014 година

Најголемиот родов дисбаланс во општината е во поставувањето претседатели на урбаните и месни заедници, каде од вкупно 10 урбани и месни заедници сите претседатели се мажи.

Координаторка за еднакви можности на општина Брвеница е Наташа Стојческа која помогна во доставувањето на податоците потребни за анализата.

Графикон бр.4 Родово поделени податоци на лидерските позиции во општина Брвеница

Родова анализа на општинските програми

Во општина Брвеница нема донесено нова програма или план за родова рамноправност, родовата анализа се базира на Локалниот акциски план за еднакви можности на жените и мажите 2019/2021, Буџетот на општината за 2021 година, и податоците на сајтот на општината. Според анализираните документи можеме да заклучиме дека општината Брвеница ја има интегрирано родовата перспектива при креирање на стратешките документи.

Во **локалниот акциски план за еднакви можности на жените и мажите 2019/2021(ЛАП)** се гледа дека е направен обид различниот приоритети и потреби на мажите и жените да се земат во предвид во повеќе области. Може да се заклучи дека се јасно дефинирани родови цели во рамки на приоритетите меѓу кои: развој на вештини за креирање на родово сензитивни политики на претставниците на локалните институции; развој на свеста на граѓаните за родова рамноправност; унапредување на образованието на жените (и мажите) и подготвеноста да учествуваат на пазарот на трудот; унапредување на здравствените и социјалните права на жените; зајакнување на политичкото учество на жените на територијата на општината и зајакнување на превенција од семејното насилство на територијата на општината.

Области во кои има јасно дефинирани активности за унапредување на положбата на жените во општина Брвеница се следниве: поддршка на жените за комплетирање на образовниот процес; организирање на обуки и поддршка за почнување на мали бизниси за жените од општината; преземање на активности за подобрување на репродуктивното здравје на жените на територијата на општината; подготовка и реализација на програми за унапредување на социјалните права на жените во општината; лобирање кон Владата за отварање на градинка во општината (донесена одлука за прва градинка во Брвеница – Сонце- Диели – од буџет планирани средства за 2021), и зголемување на бројот на жени и нивно јакнење во општинската администрација. Според индикаторите - 40% жени во општинската администрација до 2020 – не е постигната резултат односно има 6 жени од 19 вработени. Жените на раководните позиции пак во 2021 се застапени со само 15% во општината.

Јазикот користен во планот ја одразува родовата нееднаквост и тоа се гледа преку дефинираните активности за унапредување на родовата еднаквост, а се одразува и преку мерење на постигнување на активностите, за кое се наведени низа индикатори. Родови индикатори кои се мерило за реализација на акцискиот план се детални и поделени по области. Па така индикатори од областа **родова рамноправност** се: донесени одлуки за родово разделени податоци за клучните области на локално ниво; реализирани најмалку две обуки годишно за членовите на КЕМ за родовите прашања; реализирана најмалку една обука за родова рамноправност за општинската администрација на годишно ниво; донесени програми во училиштата за значењето на родовата еднаквост; организирани над 20 активности за информирање на граѓаните за концептот на родова рамноправност; број на одржани јавни трибини во текот на 2 години; партнерство со најмалку 1 здружение кое работи во полето на развој на свеста за концептот на родова рамноправност; формирано и поддржано локално здружение во областа на родовата рамноправност; најмалку 100 жени опфатени со поддршка; реализирани најмалку 4 активности од АП за ПП на општината преку поддржаните здруженија.

Во областа **образование** индикатори со кои ќе се мери реализацијата на ЛАП се: зголемениот опфат на деца и млади во школските установи; евидентирани сите деца и млади кои се надвор од образовниот; број на организирани информативни средби; опфат на сите деца и млади со транспорт од оддалечените населени места до школските установи; зголемен опфат на деца и млади од социјални семејства со стипендии, број на деца и млади од социјални семејства кои се поддржани. Индикатори во областа **пристапност до услуги за деца и млади со попречености**: донесена одлука за изградба на градинка; донесена одлука за изградба на инфраструктура потребна за полесна комуникација со центарот на општината од поодалечните населени места; донесена програма за грижа и третман на деца и млади со посебни потреби и без родителска грижа; донесена одлука за вработување на дефектолог; обезбеден пристап кон образовни и јавни објекти за деца и млади со посебни потреби;

Од областа **економско јакнење** дефинирани се следниве индикатори: донесена програма за економско јакнење и развој на вештините на жените; реализирани активности од

програмата; најмалку 200 жени опфатени со обуките и најмалку 20 мали бизниси започнати, додека пак во областа **вработување** родовите индикатори се: бројот на дадени совети на жени за остварување на правата по основ на законот за работни односи и бројот на вработени кои ги искористиле активните мерки за вработување. Во областа **жени во политика** учеството се мери според следниве индикатори: зголемен опфат на жени вработени во општината и на раководни позиции; зголемен број на жени како советници и на позиции во политичките партии како и 40% на жени во општинската администрација до 2020.

ЛАП определува и индикатори во областа **сексуално и репродуктивно здравје** као што се: донесена одлука за обезбедување на здравствени услуги во оддалечените населени места; зголемен број на жени со подобро репродуктивно здравје на територијата на општината; опфатен број на жени на територијата на општината за реализација на ПАП тестови и опфатен број на женски деца со ХПВ вакцина. Предвидени се и индикатори во областа **родово базирано и семејно насилство** како што се: бројот на постапки во случаи од семејно насилство; процент на население информирано за начините на превенција и постапување во случаи од семејно насилство; број на јавни трибини во населените места за превенција од семејно насилство и креиран локален протокол за постапување во случај на насилство, кој во 2021 се уште не е достапен според анализата.

Преку анализата на **буџетот на општина Брвеница за 2021 година** можеме да заклучиме дека е се користи родово одговорно буџетирање на активностите. Предвидениот буџет за реализација на приоритетите за 2021 година изнесува 100.000 денари за родова еднаквост, што е значително намалување од 2020 кога биле 500.000 денари. Сепак, според приоритетите се алоцираат средства од други ставки (информација од координаторот на КЕМ), така во основно образование во расходи за изградба се предвидени 2,500,000 денари од буџетот на општината. Според координаторката на КЕМ, сите проекти во општината се родово сензитивни, а ако има недостиг на средства градоначалникот има слух за прераспределба на средства од буџетот според потребите.

Заклучок:

Општината Брвеница има интегрирано родова перспектива во креирањето на стратешките документи и буџетот на општината, но достапноста до општинските програми не дава сеопфатна слика за целосната интеграција на родовата перспектива. Области во кои се предвидени родови активности и приоритети се: здравство, образование, економско јакнење, вработување и пристапност до услуги за деца и млади со попреченост. Целосната реализација на сите предвидени активности од локалниот акциски план за еднакви можности на мажите и жените во значителна мера ќе ја унапреди родовата рамноправност и ќе го намали родовиот јаз во општинската администрација во општината Брвеница. Според родовите индикатори, предвидено е собирање на родово разделени податоци за корисниците на одредени буџетирани програми, но не е јасно дефинирано собирањето на истите за секоја програма.

Препораки:

- ✓ Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;
- ✓ Развивање на програма за превенција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво
- ✓ Постапување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници.
- ✓ Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корсниците на сите програми
- ✓ Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родова анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет.

Општина Теарце

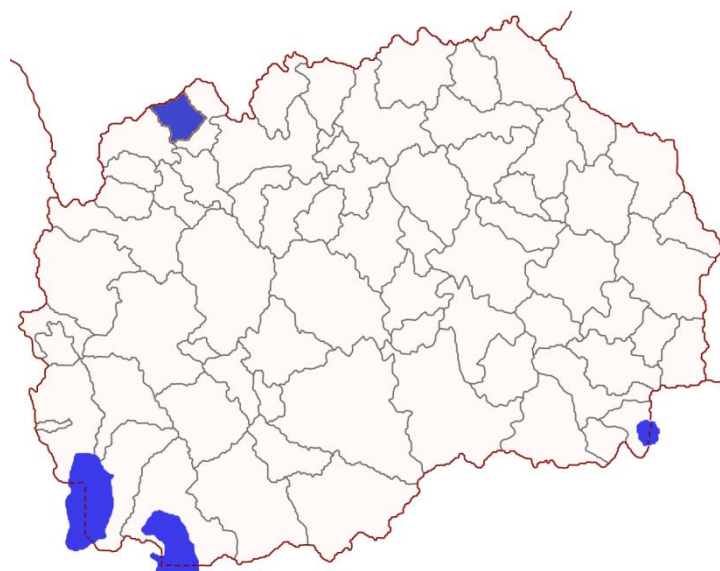

Број на население:

- Мажи- 11.818
- Жени- 11.205
- Вкупно- 23.023

Површина: 136,55 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страницата на општина Теарце.⁷

Родова анализа на лидерски позиции во општина Теарце

Во општина Теарце анализата е правена на вкупно 42 лидерски позиции, од кои 8 припаѓаат на жени, а 34 на мажи. Жените се застапени со само 19% на позициите на донесувачи на одлуки во општина Теарце, што ја прави општината родово нерамноправна во донесувањето одлуки.

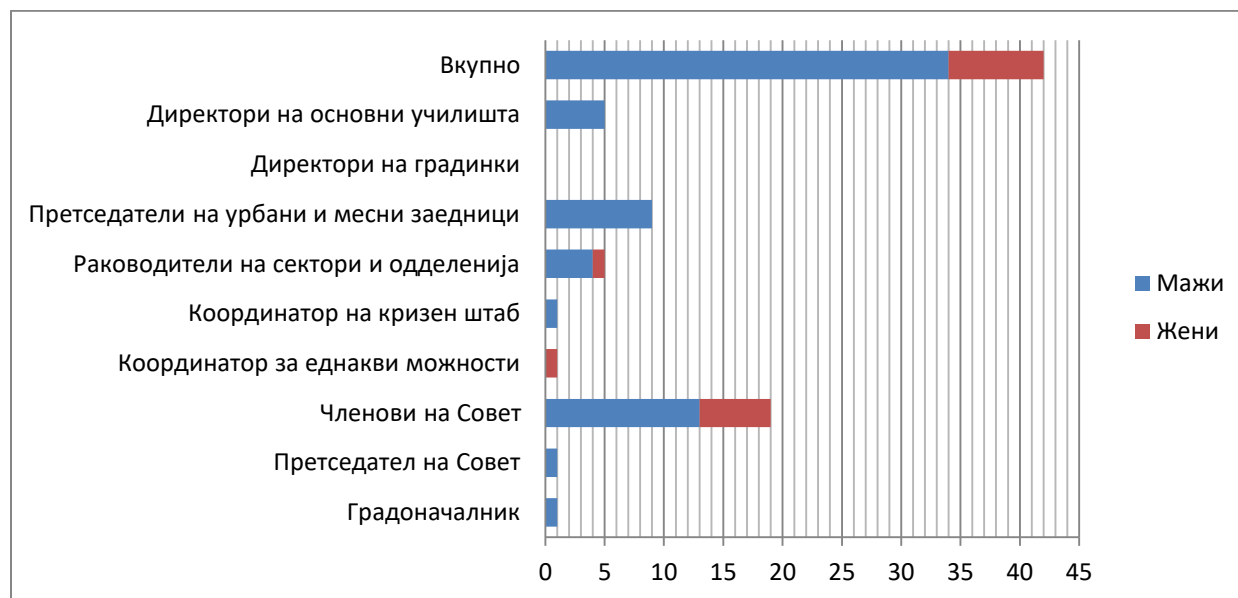
Градоначалникот на општината кој е воедно и координатор на кризниот штаб е маж. Советот го сочинуваат 19 членови од кои, 6 жени и 13 мажи, а за претседател е избран маж. Останати две позиции на кои има назначено жени се координатор за еднакви можности и една раководителка на сектор. На позициите раководители на сектори и одделенија се поставени 4 мажи, а од вкупно 9 месни и урбани заедници сите за претседател имаат маж.

Државен Завод за Статистика- Население во Република Македонија на 30.06.2019 по специфични групи на возраст, по пол, по општини, по години, според промените во територијалната поделба од 2014 година⁷

Општината Теарце нема градинка, а за директори на вкупно 5 основни училишта се поставени мажи.

Родовата нерамноправност во лидерските позиции е особено истакната во општината Теарце и можеме да забележиме родово стереотипно распределување на позициите на донесувачи на одлуки.

Податоците искористени за анализата беа добиени од координаторката за еднакви можности на општината Теарце, Мерита Елмази.

Графикон бр.5 Родово поделени податоци на лидерските позиции во општина Теарце

Родова анализа на општинските програми

Општината Теарце има изработено голем број на општински програми, во кои се земаат предвид потребите на мажите и жените. Со анализата се утврдија областите во кои се предвидени родови активности, а тоа се: социјална заштита, спорт, култура и улична инфраструктура. Можеме да оцениме дека родовата перспектива е делумно инегрирана при планирање и креирање на општинските програми.

Анализата покажува дека во неколку од програмите воопшто не е користена родовата перспектива па така програмата за **заштита на здравјето** на населението нема јасно дефинирани родови цели, приоритети и активности и различните потреби на жените и мажите не се земени во предвид. Нагласено е непостоење на финансии за изградба на канализациона мрежа и потенцирано е користење на септички јами во домаќинствата при што не е утврдена како приоритетна потребата на жените за соодветно одржување на менструална хигиена.

Во програмата за **работа на општината** нема јасно дефинирани родови цели, но сепак предвидена е изградба на градинка во рурална средина која доколку се реализира

значително ќе придонесе за унапредување на положбата на жените во руралниот дел на општината. Предложени се неколку проекти кои се однесуваат на реконструкција и изградба на тротоари и патишта и обезбедување пристап до автобуски постојки во руралните средини кои ќе ги задоволат потребите на мажите и жените. Како и да е, за изведба на предложените проекти не се издвоени конкретни средства од буџетот. Понатака во програмата за улично осветлување предвиденото одржување на јавното осветлување во значителна мера води кон подобрување на безбедноста на жените во општината.

Програмата за активностите на општина Теарце од областа на **социјалната заштита** ги зема предвид различните потреби на населението и во неа делумно е интегрирана родовата перспектива. Така на пример, превидено изнаоѓање форми за згрижување на социјално ранливите групи и социјализација на маргинализираните групи, но истите не се конкретно идентификувани. Во активностите на програмата предвидена е помош на лица жртви на семејно насилство и промовирање на родовата рамноправност, но истите не се јасно дефинирани и за нив не е одвоен конкретен буџет. Во програмата исто така се дава предност на самохраните родители, социјално загрозените, невработени и хендикепираните лица при доделување помош на семејства погодени од елементарни непогоди преимаат самохрани родители, социјално загорзени, невработени и хендикепирани лица. Иако податоците за корисниците не се родово разделени можеме да заклучиме земајќи ја предвид економската состојба на жените во општество, дека тие би мале предност како ранлива група.

Во програмата за активностите на општина Теарце од областа на **културата** во 2021 година единствена активност со родова перспектива е предвидената манифестација за одбележување на Денот на жената- 8 март и за истата е определен буџет. Родова перспектива е интегрирана и во програмата од областа на **спортот** во чии рамки се планирани активностите за поддршка за развојот на женскиот спорт-основање на спортски клубови и иницирање на активностите за вклучување на женскиот пол во спортски активности, но сепак за овој вид на активности не се одвоени конкретни средства од буџетот. Во програмата пак за поддршка на НВО секторот предвидено е финансирање на НВО за остварување на проекти од општествен интерес за различни категории на граѓани, но не се јасно дефинирани кои.

Заклучок:

Воглавно во сите програми јазикот кој се користи во е родово неутрален и не се користат или пак собираат родово разделени податоци за корисниците на програмата. Во ниедна од програмите нема јасно дефинирани родови цели и приоритети, но делумно се предвидени активности со родова перспектива кои би воделе кон унапредување на положбата на жените во општината. Иако во дел од програмите се предвидени родови активности, за најголем дел од активностите не е одвоен буџет.

Препораки:

- ✓ *Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;*

- ✓ *Развивање на програма за превенција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво*
- ✓ *Поставување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници.*
- ✓ *Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корсниците на сите програми*
- ✓ *Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родова анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет.*

Вардарски регион

Општина Кавадарци

Број на население:

- Мажи- 19.452
- Жени- 19.258
- Вкупно- 38.710

Површина: 992,44 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страницата на општина Кавадарци.⁸

Родова анализа на лидерски позиции во општина Кавадарци

Во општината Кавадарци беа анализирани вкупно 94 лидерски позиции, на кои 24 жени и 70 мажи. Жените се застапени со 25% на позициите на донесувачи на одлуки во општината Кавадарци, што ја прави родово нерамноправна во лидерските позиции.

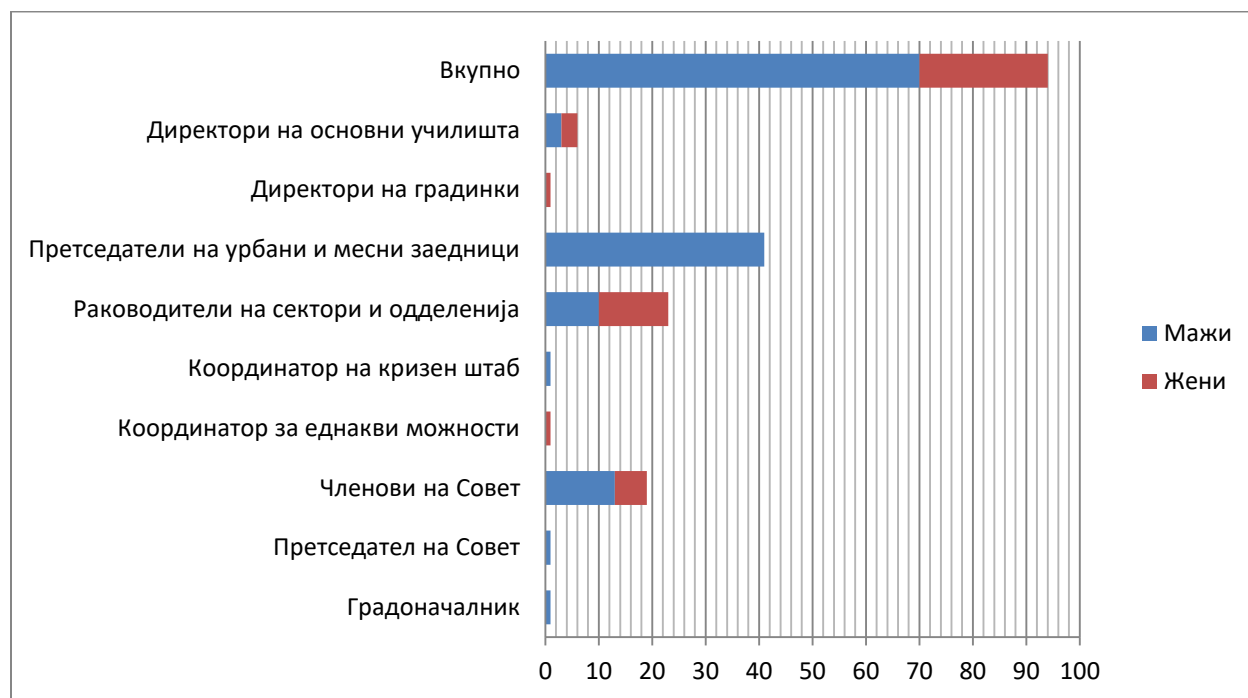
Градоначалникот на општината кој е воедно и координатор на кризниот штаб е маж. Советот е сочинет од вкупно 19 членови од кои 6 жени и 13 мажи, а за претседател на Советот е поставен маж. На позицијата координатор за еднакви можности е поставена жена, а жените преовладуваат и како раководителки на сектори и одделенија, односно од вкупно 23 раководители, 13 се жени, а 10 мажи. За директорка на градинката во Кавадарци е

⁸ Државен Завод за Статистика- Население во Република Македонија на 30.06.2019 по специфични групи на возраст, по пол, по општини, по години, според промените во територијалната поделба од 2014 година

поставена жена, додека пак кај основните училишта постои родов баланс, односно 3 директори се мажи и 3 се жени.

Родовиот дисбаланс во лидерските позиции е во голема мера предизвикан од поставувањето на вкупно 41 маж претседател на урбаните и месните заедници и ниту една жена. Иако општината Кавадарци има најголем број на жени на позиции на донесувачи на одлуки од вкупно 17 анализирани општини, сепак во сооднос со бројот на мажи поставени на лидерските позиции, постои родова нерамноправност во донесувањето одлуки во општината.

Координаторка за еднакви можности на општината Кавадарци е Марија Камчева, која помогна во доставувањето на потребните податоци за анализата.

Графикон бр.6 Родово поделени податоци на лидерските позиции во општина Кавадарци

Родова анализа на општинските програми

Општина Кавадарци на има изработени и достапни голем број на општински програми како што се програма за: здравствена заштита, социјална заштита, заштита од заразни болести, локален економски развој, култура, одбележување на годишнини на значајни настани и личности, јавна чистота и други. Програма за еднакви можности или родова еднаквост не е изработена во општината Кавадарци. Анализата на програмите покажа дека само во неколку области делумно се користела родовата перспектива при планирањето на активностите.

Во рамки на програмата за **социјална заштита** постои активност „помош на семејства од семејно насилство“, иако не постои конзистентност на оваа активност со претходно наведените општи цели во рамки на програмата која е премногу куса и нејасна. За оваа активност не е предвиден буџет во програмата за социјална заштита, а единствено е

предвиден буџет за „помош за новородени деца“ во висина од 2.000,000 денари. Овие активности можат да водат кон подобрување на положбата на жените во општината.

Во програмата за **локален економски развој** наведена е информација дека Министерството за Труд и социјална политика и Општина Кавадарци потпишале договор за грант за подобрување на социјалните услуги во општина Кавадарци во висина од 10 889 000 денари. Овој проект предвидено е да се реализира во партнерство со Црвен Крст од општина Кавадарци, кои би делувале како даватели на услуги а во насока на обезбедување на помош во вршење на основни (лична хигиена, облекување, мобилност во домот, хранење, користење тоалет, менување на пелени) и инструментални (поддршка при чистење, посредување за поправки, перење, готвење, купување продукти, надворешна мобилност, земање медицинска терапија) активности од секојдневниот живот за лица со намален функционален капацитет кои не можат сами да се грижат за себе, со цел да продолжат да живеат во сопствениот дом и да водат независен живот во заедницата. Во услугата би биле опфатени до 100 стари лица, за кои не постојат родово разделени податоци. Во секој случај, може да се смета дека овие активности би имале поголем бенефит за жените од општината бидејќи вообичаено жените се оние кои се грижат за старите и изнемоштени лица.

Заклучок:

Од анализа на постоечките програми на Општина Кавадарци може да се заклучи дека не постојат програми ниту одредени планови кои се однесуваат на унапредување на родовата рамноправност и кои ги земаат во предвид различните приоритети и потреби на мажите и жените. Во ниту една програма не може да се најде ниту на родови приоритети, ниту на родови цели. Не постои буџет наменет за родови приоритети.

Јазикот користен во постоечките програми е родово неутрален и упатува на потреба од родово сензибилизација и едукација на лицата кои ги подготвуваат програмите, како и на лицата кои се дел од комисиите за одобрување и усвојување на програмите. Дополнително, не постојат родово разделени податоци во ниту една од програмите. Во ниту една од програмите не постојат области во кои има јасно дефинирани активности за унапредување на положбата на жените.

Препораки:

- ✓ *Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;*
- ✓ *Развивање на програма за еднакви можности на мажите и жените за 2021 година*
- ✓ *Развивање на програма за превенција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво*
- ✓ *Поставување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници.*
- ✓ *Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корсниците на сите програми*

- ✓ Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родова анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет.

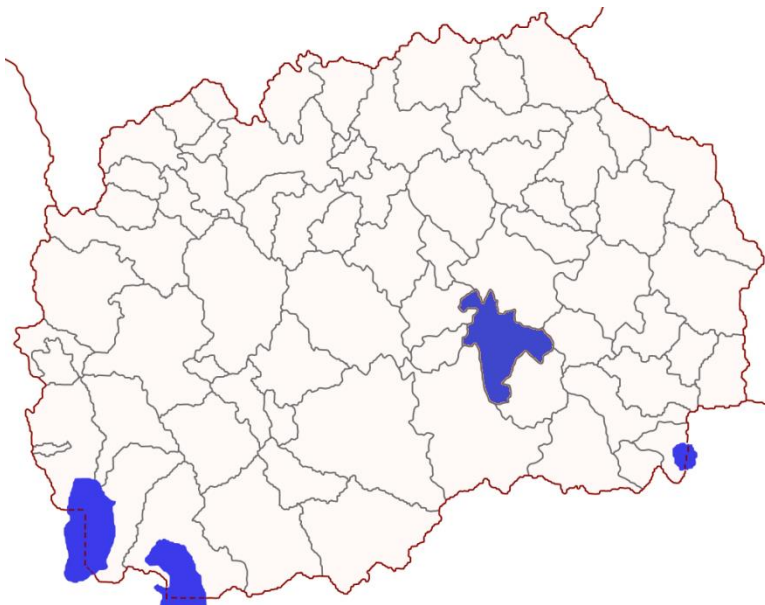

Општина Неготино

Број на население:

- Мажи- 9.713
- Жени- 9.513
- Вкупно- 19.226

Површина: 426,46 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страницата на општина Неготино.⁹

Родова анализа на лидерски позиции во општина Неготино

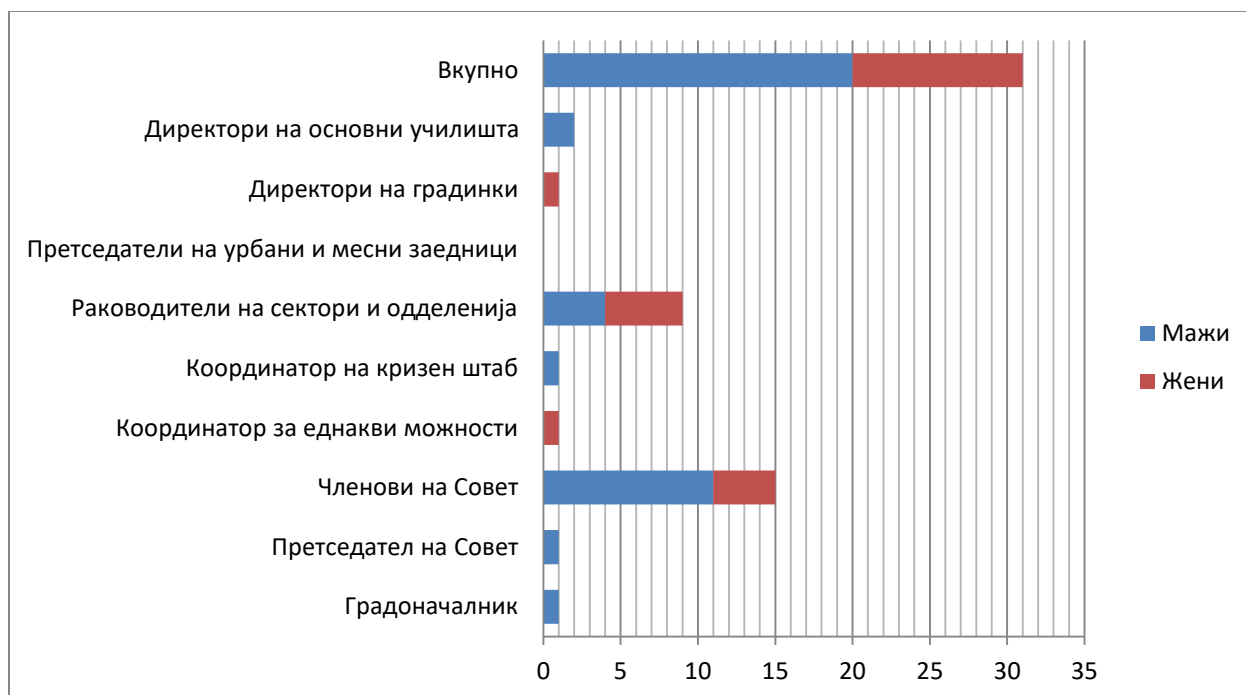
Во општината Неготино беа анализирано вкупно 31 лидерска позиција на кои, 11 жени и 20 мажи. Жените учествуваат со 35% на позициите на донесувачи на одлуки што значи има придвижување кон родово рамноправност во однос на останатите анализирани општини, но родово поделени податоци и вкупен број на претседатели на урбани и месни заедници се недостапни и не ја даваат целосната слика.

Градоначалникот на општината кој е воедно и координатор на кризниот штаб е маж. Советот на општината брои вкупно 15 члена од кои 4 жени и 11 мажи, а претседателот на Советот е маж. На позицијата координатор за еднакви можности поставена е жена, а пак родов баланс постои во поставувањето раководители на сектори и одделенија, односно од вкупно 9 раководители, 5 се жени, а 4 мажи. Во воспитно-образовните институции во општината, жена е директорка на градинката, а мажи се директори на двете основни училишта.

Во општината Неготино има придвижување кон родово рамноправно поставување на лидерски позиции, но сепак постојат родово стереотипни работни позиции.

Координаторка за еднакви можности на општината Неготино е Слободанка Кртева, која помогна во доставувањето на потребните документи и податоци за изработка на анализата.

⁹ Државен Завод за Статистика- Население во Република Македонија на 30.06.2019 по специфични групи на возраст, по пол, по општини, по години, според промените во територијалната поделба од 2014 година

Графикон бр.7 Родово поделени податоци на лидерските позиции во општина Неготино

Родова анализа на општинските програми

Од анализа на постоечките програми на Општина Неготино може да се заклучи дека во социјалниот план на општината е интегрирана родовата перспектива, и во голема мера се земени предвид потребите на мажите и жените од областа на социјалната заштита и заштитата од семејно насилство. Сепак во општината Неготино не постојат посебни програми кои се однесуваат на унапредување на родовата рамноправност и кои ги земаат во предвид различните приоритети и потреби на мажите и жените во општината.

Јазикот користен во постоечките програми е само делумно родово сензитивен и не ја одразува родовата нееднаквост и потребата од унапредување на родовата рамноправност и еднаквост во општината, туку само посредно се навестува родовата компонента како причина за појава на одредени проблеми кои се карактеристични за жените во општината, како што е семејното насилство и причините за неговата појава како и стигмите и економската зависност кои ги спречуваат жените да го пријават насилството и да ги надминат последиците од истото.

Родово разделени податоци се собираат во делот за демографски податоци во рамки на социјалниот план на општина Неготино, каде има само статистички податоци за број на жители и вработени мажи и жени, и бројот на пријавени жртви на семејно насилство. Сепак не постојат и не е предвидено да се собираат родово разделени податоци за корисниците на програмите на општината.

Во рамки на социјалниот план на Општина Неготино, дефинирани се одредени потреби и родови цели како што се: зајакнување на услугите на информирање и упатување на жртви

на семејно насилство, зајакнување на услугите на стручна помош и поддршка на жртвите, зајакнати активности за посредување при вработување преку користење на активни мерки за вработување (ЦВ), решавање на станбеното прашање на жртви на семејно насилство преку обезбедување на социјален стан, воспоставување групи на самопомош меѓу лица – жртви на семејно насилство (ЦСР). Иако не е направена соодветна дистинкција помеѓу приоритетите, целите и активностите, можат да се одвојат неколку идентификувани потреби кои можат да се карактеризираат како родови активности од *областа превенција и заштита од семејно насилство*, на пример: отворање советувајште за психо-социјална поддршка за жртви на семејно насилство, отворање советувајште за психо-социјален третман на сторители на семејно насилство и обезбедување услуги за интервентно згрижување на жртви на семејно насилство (може да се обезбеди и преку сместување во интервентно згрижувачко семејство).

Во областа *образование* исто така се предвидени неколку активности со родова перспектива како што се претшколско згрижување на децата во градот и индивидуална работа од страна на стручниот тим во училиштата со деца чии родители имаат нарушени брачни/партнерски односи. Во областа пак *социјална заштита* предвидено е отварање на предбрачно советувајште со програми за советување за подготовка за брак, живот во семејство и одговорно и позитивно родителство и отварање на семејно советувајште во кое ќе се реализираат различни програми на советување (вклучително и превентивни). Сепак не постои конкретен буџет наменет за родови приоритети во самиот социјален план.

Од кратката анализа на буџетот на општината видлив е буџет од 100.000 мкд предвиден за отварање на регионален советувајшен центар за семејно насилство-Помош на жртви на семејно насилство. Отварањето на ваков центар во Вардарскиот регион значително би ја подобрил положбата на жртвите на семејно насилство и би го помогнал напуштањето на насилната средина.

Заклучок:

Во социјалниот план на општината јасно се дефинираните области кои се однесуваат на унапредување на положбата на жените, а се од областа на семејното насилство, бракот и семејството и обезбедување на услови за претшколско згрижување на децата во градот. Во останатите области родовата компонента е речиси незабележлива.

Препораки:

- ✓ *Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;*
- ✓ *Развивање на програма за еднакви можности на мажите и жените за 2021 година*
- ✓ *Развивање на програма за превенција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво*
- ✓ *Поставување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници.*
- ✓ *Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корсниците на сите програми*

- ✓ Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родова анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет.

Источен регион

Општина Делчево

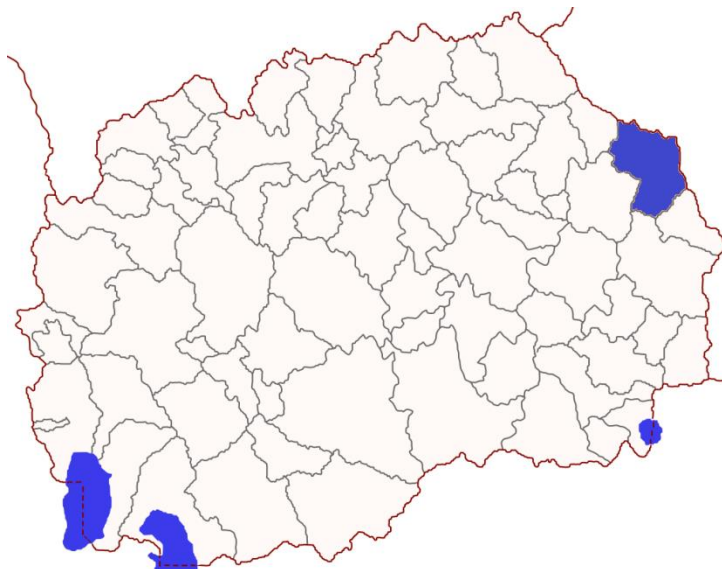

Број на население:

- Мажи- 7.992
- Жени- 7.829
- Вкупно- 15.821

Површина: 423 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страницата на општина Делчево.¹⁰

Родова анализа на лидерски позиции во општина Делчево:

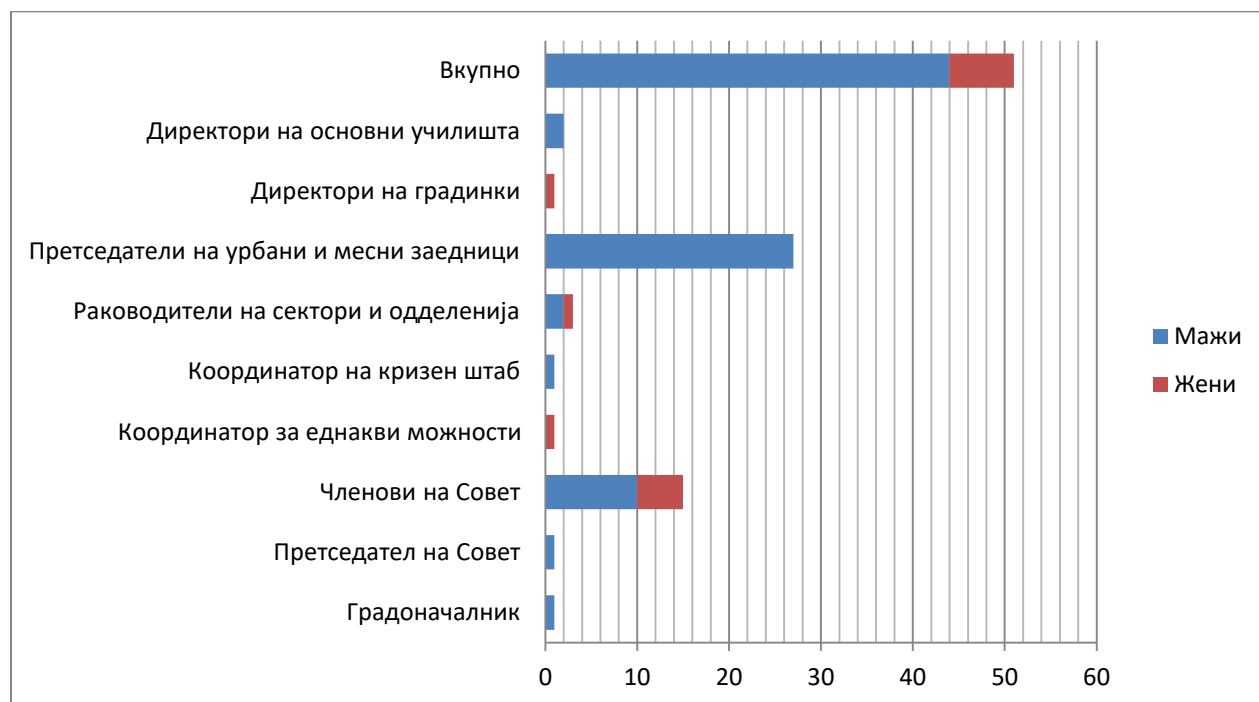
Во општината Делчево беа анализирани вкупно 51 лидерска позиција, од кои 7 припаѓаат на жени, а 44 а мажи. Жените се застапени со нецели 14% како донесувачи на одлуки, што ја прави општина Делчево родово нерамноправна во донесувањето одлуки.

Градоначалникот на општината кој е воедно и координатор на кризниот штаб е маж. Советот на општината го сочинуваат 15 члена, од кои 5 жени и 10 мажи, а за претседател на Советот е поставен маж. На позицијата координатор за еднакви можности е поставена жена, а една жена и двајца мажи се раководители на сектори и одделенија. За директорка на едната градинка во општината е поставена жена, додека пак основните училишта се водени од двајца мажи.

Најголем родов дисбаланс е направен при поставувањето на 27 мажи за претседатели на урбаните и месните заедници во општината и ниту една жена.

¹⁰ Државен Завод за Статистика- Население во Република Македонија на 30.06.2019 по специфични групи на возраст, по пол, по општини, по години, според промените во територијалната поделба од 2014 година

Координаторка за еднакви можности во општината Делчево е Сузана Петровска, која значајно придонесе за сеопфатна анализа на лидерските позиции и општинските програми на општината.

Графикон бр.8 Родово поделени податоци на лидерските позиции во општина Делчево

Родова анализа на програми на општина Делчево за 2020-2021 година

Општината Делчево има изработено голем број општински програми во кои се земени предвид различните потреби на мажите и жените. Општината Делчево делумно ја интегрирана родовата перспектива при изработката на општинските програми, пред се во програмата за еднакви можности на жените и мажите на Општина Делчево и работа на КЕМ за 2021 година.

Така во оваа програма јасно се дефинирани три родови цели: Зајакнување на институционалните механизми за воведување на еднаквите можности на жените и мажите (ЕМЖМ) во приоритетните области во надлежност на Општината (социјална заштита, образование, култура, спорт и сл.), промоција на родовата еднаквост како вредност, преку информативни кампањи, настани, манифестации и едукации и поголема вкученост на жените во процесите на идентификување приоритети и одлучување во општината. Понатака како родово приоритетни области на делување се наведени човековите права и родовата еднаквост, а во подобластите е предвидена поголема застапеност на жени во креирање политики, економско јакнење на жени и родово базираното насилство; партиципација во донесувањето одлуки, едукација на населението и зајакнување на капацитетите на КЕМ Делчево. Вака дефинираните цели и приоритети можат да водат кон значајно унапредување на родовата рамноправност во општината.

За остварување на целите општината има предвидено бројни родови активностите како што се едукација на вработените во локалните институции и граѓанките за навремено препознавање на формите на родово базирано насилство во Општина Делчево. Сепак работилниците и едукациите се наменети само за жени. Од исклучителна важност е вклучување и родово сензибилизирање на мажите со едукации во областа на родово базираното насилство со цел превенирање на истото. Предвидена е и родова сензибилизација на наставниот кадар од општинските основни и средни училишта заради индиректна едукација на учениците и родова сензибилизација на сопствениците и оперативните менаџери од приватните мали и средни претпријатија од Делчево, при што можеме да заклучиме дека општината Делчево прави обиди за вклучување на родовата компонента и во јавните, и приватните институции на нејзината територија.

Дополнително, предвидено е и активирање на месните и урбаните заедници заради создавање на услови за учество на жените од маргинализираните групи и руралните средини во процеси за креирање и имплементирање на локални јавни политики. Оваа активност ќе биде од особено значење за унаредување на родовата рамноправност доколку се реализира со оглед на тоа што од вкупно 27 урбани и месни заедници во општина Делчево, сите се раководени од мажи. За секоја од предвидените активности утврдени се средства од буџетот и/или донации, јазикот кој се користи во програмата е родово сензитивен и се користат родово разделени податоци за корисниците на програмата.

Различните потреби на мажите и жените се земени предвид во неколку други општински програми, па така на пример во програмата за **социјална заштита** идентификувани и издвоени се следниве особено ранливи групи: стари лица, деца и младинци, лица со посебни потреби и социјално загрозени семејства. Во програмата има предвидено мерки и активности за финансиска помош, воведување сервиси и услуги, поддршка и инклузија на овие ранливи групи. Иако не се конкретно наведени како корисници, жените ќе имаат поголем бенефит бидејќи најчесто тие се грижат за ранливите категории на граѓани. Финансиски средства кои директно ги засегаат жените, се предвидената парична помош за секое новороденче во општината како и парична помош за првото новороденче во 2020 година. Предвидено е ангажирање на невработени лица во општинско корисна работа, но не се специфично утврдени потребите и капацитетите на жените и мажите цо цел намалување на родовиот јаз во невработеноста.

Во програмата пак за **управување со отпад** општината Делчево работи кон подобрувањето на животната средина, што може да води кон унапредување на родовата рамноправност. Предвидено е евидентирање на типови и количини на отпад, кои се создаваат во општината и нивно соодветно управување. Иако е наведено дека постојат 102 диви депонии, не е анализирано кој конкретно учествува во создавањето на истите, со цел да се создаде програма за едукација на таа специфична група на граѓани. Предвидена е едукација на населението за бенефитите од селективното управување со отпад, но не е специфично одредено на кој начин ќе се едуцираат мажите, а на кој жените, соодветно на отпадот со кој тие управуваат во домаќинствата. Иако е предвидена поправка, замена и зголемување на садовите за собирање на отпад, не се земени во предвид различните потреби на мажите и

жените во однос на местоположбата на истите. Општината Делчево има изработено и предлог-програма за работа на одделението за превенција, **заштита и спасување**, но не се јасно дефинирани различните приоритети и потреби на мажите и жените, ниту пак се утврдени родови цели во рамки на приоритети. Предвидена е пренамена на буџетот за справување со Ковид-19 пандемијата. Јазикот кој се користи во програмата е родово неутрален и не се користат или пак собираат родово разделени податоци за корисниците на програмата. Дополнително во програмата за комуникација со јавноста и промоција предвидена е споделување редовни информации, соопштенија, препораки поврзани со превенција од ковид-19.

Во специфични цели при комуникација со јавноста предвидена е поголема вклученост на граѓаните во активностите од заеднички интерес и во процесот на донесување одлуки, што може да води кон унапредување на родовата рамноправност и партиципативното учество на граѓаните во донесувањето одлуки. Во остварувањето на специфичните цели предвидено е обезбедување комуникација и распространување на информациите по мерка на посебните целни групи, но целните групи не се наведени ниту пак разделени по род. Во предвидените активности за промоција на општина Делчево предвидена е промоција на активностите за родова еднаквост на Општина Делчево. Дел од активностите кои би придонеле за унапредување на родовата рамноправност се: прес-конференции, изјави, информации, соопштенија и користење други медиумски алатки со цел информирање на јавноста за значењето на родовата еднаквост. Во целните групи на граѓани издвоени се маргинализираните групи, но не се специфично наведени.

Заклучок:

Општината Делчево ја интегрира родовата перспектива во изработката на дел од општинските програми. Области во кои има јасно дефинирани активности за унапредување на положбата на жените во општина Делчево се: едукација за родова рамноправност и родово базирано насилство, информирање на јавноста, економско јакнење и учество во креирање политики на локално ниво.

Јасно дефинирани родови цели, приоритети, индикатори, корисници и активности како и предвиден буџет за истите, се утврдени само во Програмата за еднакви можности на жените и мажите на Општина Делчево и работа на КЕМ за 2021 година.

Препораки:

- ✓ *Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;*
- ✓ *Развивање на програма за превенција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво*
- ✓ *Поставување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници.*
- ✓ *Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корисниците на сите програми*

- ✓ Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родова анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет.

Општина Македонска Каменица

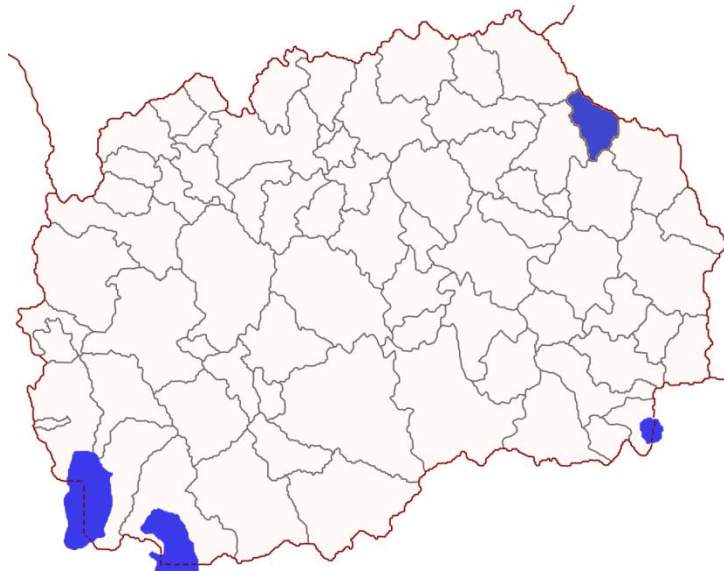

Број на население:

- Мажи- 3.849
- Жени- 3.517
- Вкупно- 7.366

Површина: 190,37 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страницата на општина Македонска Каменица.¹¹

Родова анализа на лидерски позиции во општина Македонска Каменица

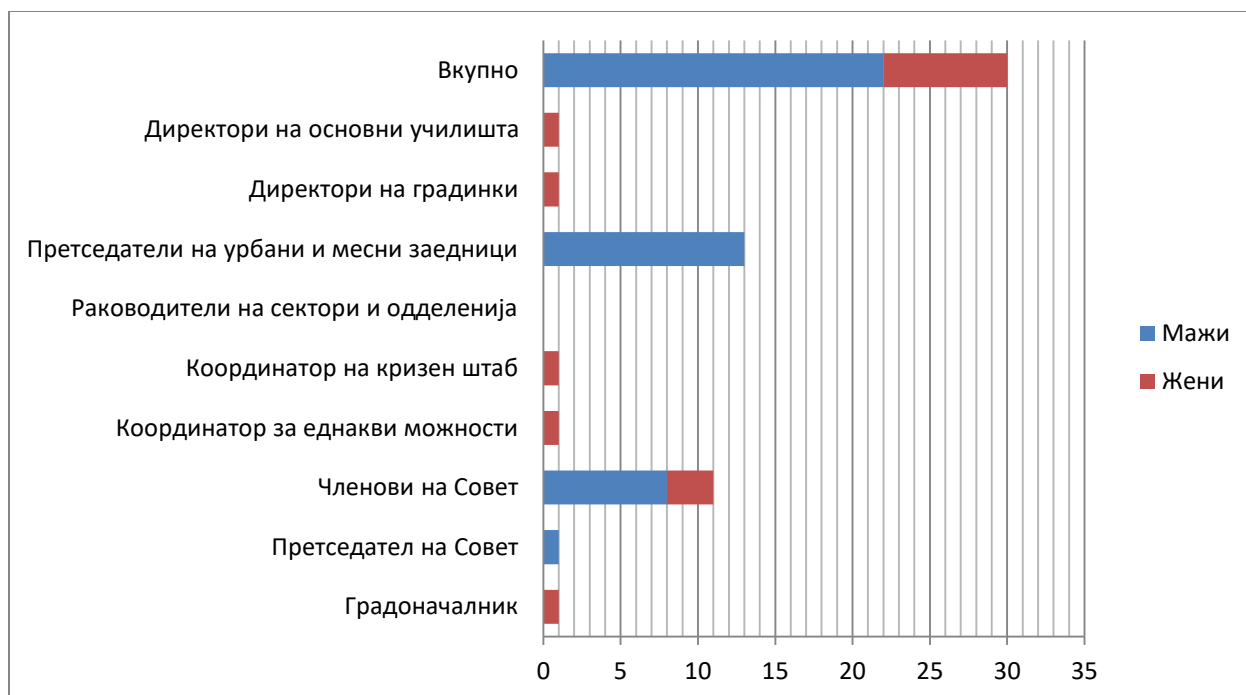
Во општината Македонска Каменица беа анализирани вкупно 30 лидерски позиции, од кои 8 им припаѓаат на жени, а 22 на мажи. Жените се застапени со нецели 27% како донесувач на одлуки во општината Македонска Каменица, при што можеме да заклучиме дека се уште не е достигната целосна родова рамноправност.

Општината Македонска Каменица е една од двете општини, од анализираниите 17, која за градоначалничка има избрано жена, која е воедно и координаторка на кризниот штаб на општината. Советот на општината брои 11 члена од кои 3 жени и 8 мажи, а претседателот на Советот е маж. На позицијата координатор за еднакви можности е назначена жена, а пак на секторите и одделенијата не се назначени раководители. Општината има една градинка и едно училиште и двете воспитно-образовни институции се раководени од жени.

Иако жените се значително позастапени на раководните позиции во општината Македонска Каменица сепак за претседатели на урбаните и месните заедници се поставени 13 мажи и ниту една жена, што во значајна мера го предизвикува родовиот дисбаланс во лидерските позиции.

Координаторка за еднакви можности во општината Македонска Каменица е Весна Донческа.

¹¹ Државен Завод за Статистика- Население во Република Македонија на 30.06.2019 по специфични групи на возраст, по пол, по општини, по години, според промените во територијалната поделба од 2014 година

Графикон бр.9 Родово поделени податоци на лидерските позиции во општина Македонска Каменица

Родова анализа на програми

Анализата на општинските програми на општината Македонска Каменица е ограничена поради достапноста на општинските програми. Од анализираната програма за работа на комисијата за родова рамноправност можеме да оцениме дека е интегрирана родовата перспектива и се препознава нееднаквата положба на жените во општината. Сепак, поради недостаток на општински програми можеме да заклучиме дека не се земени предвид специфичните потреби и приоритети на жените и мажите во работењето на општината.

Програмата за работа на **комисијата за родова рамноправност за 2021 година** има јасно дефинирани родови области на делување: управување со човечки ресурси, социјална заштита, економски развој, човекови права и здравство. Програмата има и јасно утврдени активности за унапредување на положбата на жените во општината Македонска Каменица и за секоја од активностите е предвиден буџет. Дел од активностите кои се предвидени да се спроведат од Комисијата за родова рамноправност се: изработка на база на податоци со родов концепт од институции и правни субјекти, изработка на Акционен план за родова рамноправност, промовирање на локални акции за вработување на жените од општината Македонска Каменица, како и организирање на трибини за едукација на жените за човековите права и едукација за превентивна и навремена здравствена заштита на жените. Сепак со програмата не се дефинирани специфични податоци за бројот на учесници во обуките, ниту пак кои се конкретните крајни корисници на оваа програма. Јазикот користен во програмата е делумно родово сензитивен. Програмата предвидува соработна со граѓанските организации за спроведување на едукациите и промотивните настани, но не се конкретно утврдени начините и специфичните организации. Предвидено е собирање на

родово разделени податоци за корисниците на системот за социјална заштита и формирање база на податоци со родов концепт.

Заклучок:

Општината Македонска Каменица целосно ја интегрира родовата перспектива во програмата за работа на КЕМ, но сепак не можеме да утврдиме дали родовата компонента е предвидена во сите стратешки документи вклучувајќи го и буџетот. Области во кои има јасно дефинирани родови цели, приоритети и/или активности: социјална заштита, економско јакнење и превенција и заштита на жени од сите видови на насилство. Реализирањето на истите би можело да допринесе кон унапредувањето на родовата рамноправност во дадените области.

Недостатокот од општински програми во општина Македонска Каменица не дозволува сеопфатна родова анализа и утврдување на степенот на родова рамноправност во креирањето и имплементирањето на општински програми.

Препораки:

- ✓ *Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;*
- ✓ *Развивање на програма за превенција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво*
- ✓ *Поставување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници.*
- ✓ *Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корисниците на сите програми*
- ✓ *Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родова анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет.*

Југоисточен регион

Општина Радовиш

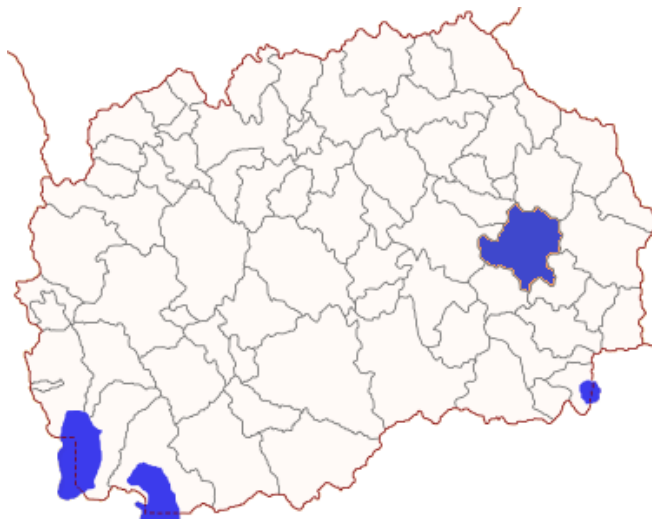

Број на население:

- Мажи- 14.814
- Жени- 14.283
- Вкупно- 29.097

Површина: 608 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страницата на општина Радовиш.¹²

Родова анализа на лидерски позиции во општина Радовиш

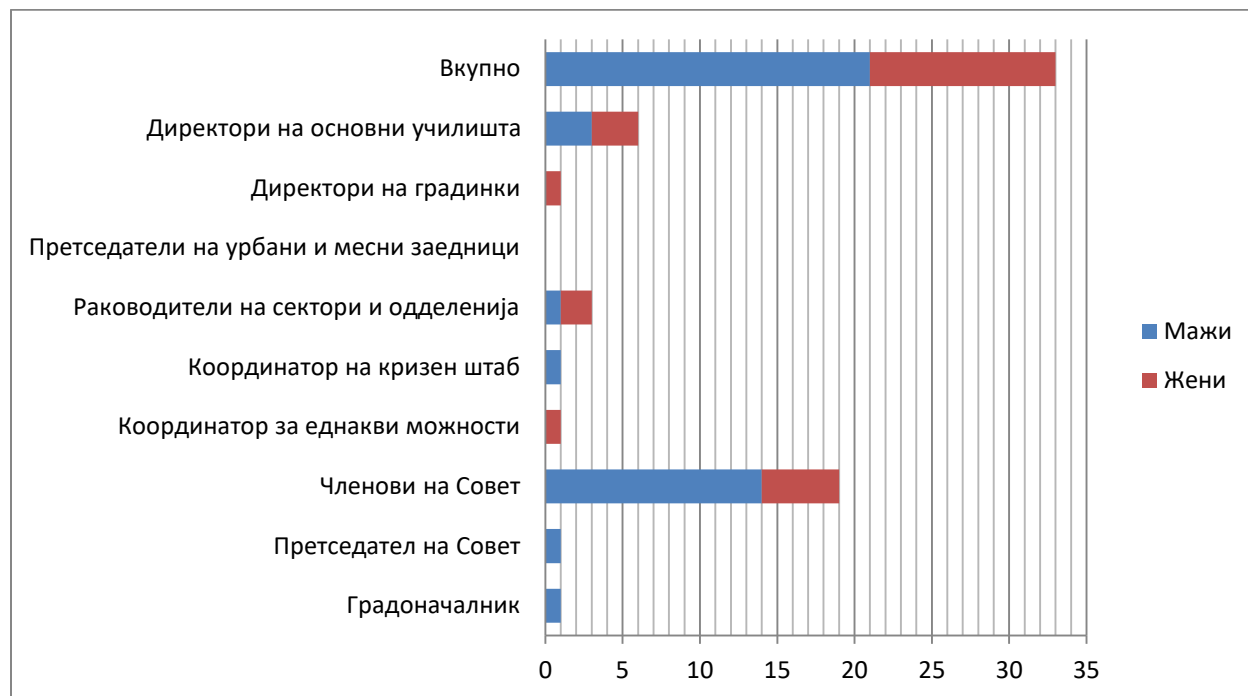
Во општината Радовиш беа анализирани вкупно 33 лидерски позиции од кои 12 припаѓаат на жени, а 21 на мажи. Жените учествуваат со 36% во донесувањето одлуки во општината Радовиш, со што можеме да оцениме придвижување ко родова рамноправност, но сепак анализата е ограничена поради непознатот број на претседатели на урбани и месни заедници.

Градоначалникот, а воедно и координатор на кризниот штаб е маж. Советот на општината го сочинуваат 19 члена, од кои 5 жени и 14 мажи, а за претседател е назначен маж. За координатор за еднакви можности е поставена жена, а пак за раководители на секторите и одделенијата има назначено жени и еден маж. Родова рамноправност можеме да оцениме во поставувањето директори на основните училишта каде има 3 жени и 3 мажи, додека па родово стереотипната работна позиција директор на градинка припаѓа на жена како и во најголемиот дел од анализираните општини.

Општината Радовиш бележи придвижување кон родова рамноправност во лидерските позиции, но сепак претседателите на урбаните и месните заедници кои се најпроблематична позиционирани во сите општини не се опфатени со анализата и можат значително да ја сменат сликата за родовата застапеност на лидерските позиции.

¹² Државен Завод за Статистика- Население во Република Македонија на 30.06.2019 по специфични групи на возраст, по пол, по општини, по години, според промените во територијалната поделба од 2014 година

Координаторка за еднакви можности на општината Радовиш е Славица Постолова, која помогна водоставувањето податоци и документи за спроведување на анализата.

Графикон бр.10 Родово поделени податоци на лидерските позиции во општина Радовиш

Родова анализа на општинските програми

Општината Радовиш нема програми за родова еднаквост и не може да се процени дали специфичните приоритети на мажите и жените се земени во предвид бидејќи нема општински програми. Оценуваме дека воопшто не е интегрирана родовата перспектива при изработката на општинските програми и не се земени предвид различните потреби на мажите и жените.

Со анализата во општина Радовиш утврдивме дека не е донесена посебна програма за активностите во областа на **еднакви можности на жените и мажите** за 2020/2021 година и нема формирана интерсекторска група за родова еднаквост со назначени одговорни лица од секој сектор или одделение во општината. Исто така не се планирани активности поврзани со родовото прашање за 2021 год. Во текот на 2020 година нема активности поврзани со родовото прашање. Во општинскиот буџет не се одвоени средства за програми и активности за родова еднаквост за 2020/2021 година.

Заклучок:

Во општина Радовиш нема области во кои е вклучена родовата перспектива ниту пак јасно дефинирани родови цели, приоритети и активности. Непостоењето на општински програми оневозможува задоволување на специфичните потреби на мажите и жените во општината.

Препораки:

- ✓ Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;
- ✓ Развивање на програма за еднакви можности на мажите и жените за 2021 година
- ✓ Развивање на програма за превенција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво
- ✓ Постапување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници.
- ✓ Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корсниците на сите програми
- ✓ Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родова анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет.

Општина Гевгелија

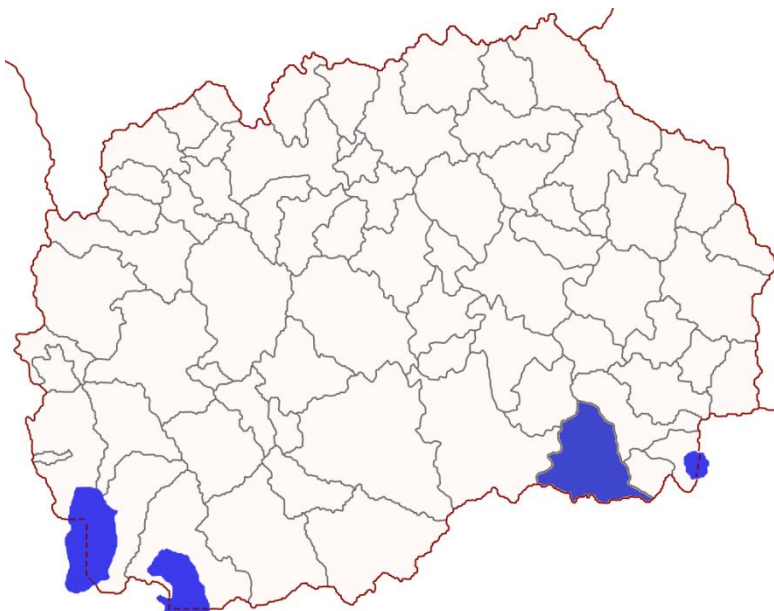

Број на население:

- Мажи- 11.224
- Жени- 11.377
- Вкупно- 22.601

Површина: 485 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страната на општина Гевгелија.¹³

Родова анализа на лидерски позиции во општина Гевгелија

Во општината Гевгелија беа анализирани вкупно 56 лидерски позиции, од кои 23 припаѓаат на жени, а 33 на мажи. Жените се застапени со 41% во донесувањето одлуки поради што можеме да ја оцениме општината како една од 17те анализирани општини со најголемо придвижување кон родово рамноправно донесување на одлуки.

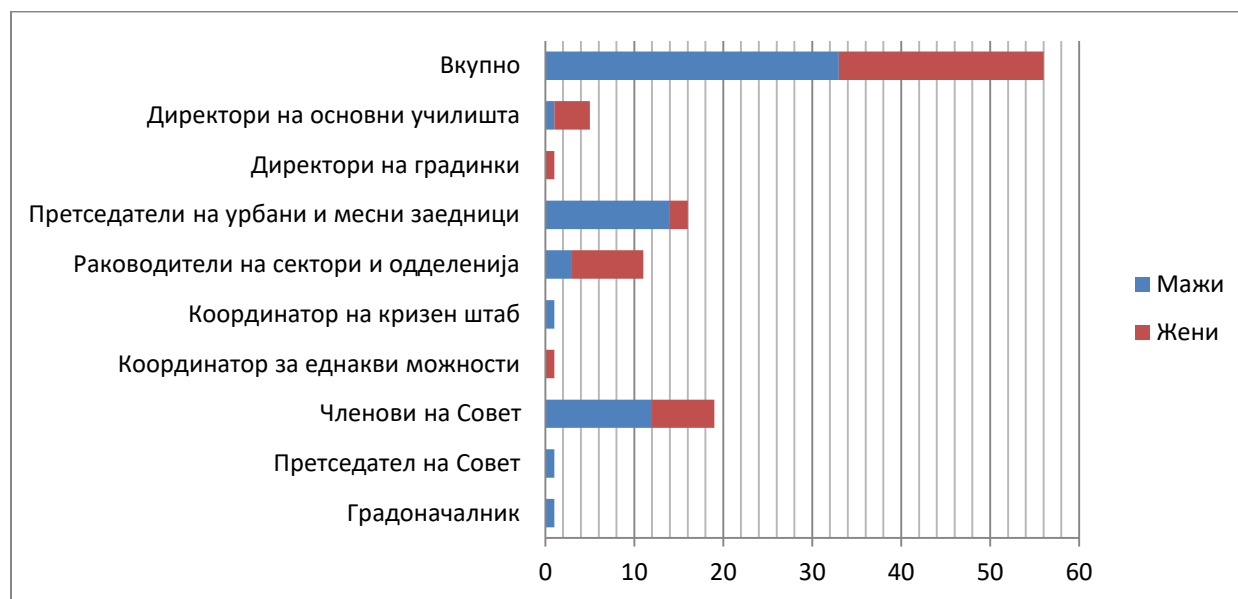
Градоначалникот на општината, кој е и координатор на кризниот штаб, е маж. Советот на општината го сочинуваат 19 членови од кои 7 жени и 12 мажи, а за претседател е назначен

¹³ Државен Завод за Статистика- Население во Република Македонија на 30.06.2019 по специфични групи на возраст, по пол, по општини, по години, според промените во територијалната поделба од 2014 година

маж. Позицијата координатор за еднакви можности и припаѓа на жена. Жените преовладуваат како раководителки на сектори и одделенија односно од вкупно 11 раководители, 8 се жени и 3 се мажи. Жените преовладуваат и на позициите директори на воспитно-образовни институции односно, жена е директорка на градинката во општината, а 4 жени се директорки на основните училишта, наспроти еден маж.

Општината Гевгелија е една од деветте општини, од анализираните 17, која има назначено 2 жени претседателки на урбаните и месни заедници, наспроти 14 мажи. Родовиот дисбаланс во речиси секоја од општините е во значајна мера предводен од оваа позиција.

Координаторка за еднакви можности во општина Гевгелија е Љубица Карајанова која значително придонесе кон обезбедувањето податоци за анализа.

Графикон бр.11 Родово поделени податоци на лидерските позиции во општина Гевгелија

Родова анализа на општинските програми

Општина Гевгелија има подготвено повеќе програми кои се однесуваат на постигнување одреден баланс во однос на задоволување на потребите на жените и мажите и кои, доколку се реализираат, би придонеле во насока на унапредување на родовата еднаквост. Анализата покажува дека општина Гевгелија има интегрирано родова перспектива во три програми.

Јазикот користен во програмата за **еднакви можности на жените и мажите** упатува на постоење на ставови, стереотипи и убедувања наметнати во рамките на семејството, социјалната средина и општеството, а кои доведуваат до нееднаквост во сите сфери на животот и ги ставаат во нерамноправна положба мажите и жените. Може да се констатира дека јазикот во програмата е родово сензитивен и упатува на потребни структурни промени во општеството, а општината е таа која може да придонесе кон промена во бројни области, а во насока на намалување на нееднаквоста. За таа цел предвидено е опфаќање на мажи и жени во активностите, но не се наведени конкретни родови индикатори што треба да се

постигнат во однос на бројот на опфатени мажи и жени. Во оваа програма јасно се дефинирани родови цели кои се однесуваат на: зајакнување на институционалните капацитети на Општината и КЕМ за вклучување на родов пристап во програмирањето и буџетирањето, унапредување на заштитата од насилство врз жени, унапредување на механизмите за учество на жените во процесот на носење одлуки во заедницата со посебен акцент на вклучување на маргинализираните жени, поттикнување на можностите за економско јакнење на жените преку информирање за правата од работен однос и можностите за економска самостојност преку започнување со сопствен бизнис и подигање на свеста кај населението за придобивките од здрава животна средина.

Сеопфатноста на интегрирањето на родовата перспектива се забележува и со предвидените конкретни активности за достигнување на целите, но не постојат индикатори за мерење на успешноста од реализацијата на активностите. Активности кои би придонеле за унапредување на положбата на жените се распоредени во неколку области: промоција на човекови права и принципи на недискриминација; зајакнување и вклучување на жената во одлучувачките процеси во заедницата; информирање и подигање на свеста за грижа на жената за сопственото здравје; Информираност за видовите и последиците од семејно насилство; јакнење на капацитетите на Општинската администрација за воведување на родов пристап во програмирањето (едукација на носителите на активностите) и воведување на родово одговорно буџетирање. Во рамки на Програмата за еднакви можности на жените и мажите за 2021 година постои финансиски план за имплементација со временска рамка и носители на активностите. Вкупниот буџет за реализација на програмата изнесува 340.000 МКД.

Останатите две програми во кои е делумно интегрирана родовата компонента се програмата за **борба против трговија со луѓе** каде нема јасно дефинирани родови цели, иако е општо познато дека најчесто жените и девојките се жртви на трговијата со луѓе, а се предвидени и превентивни активности во вид на информирање и едукација. Сепак не постојат родово разделени податоци, ниту родови индикатори. Следната програма од областа на **социјална заштита** предвидена е цел која се однесува на остварување на социјална заштита на лица кои употребуваат, односно злоупотребуваат дроги и други психотропни супстанции, жртви на семејно насилство и трговија со луѓе. Унапредувањето на родовата рамноправност преку едукација од областа на социјалната заштита е предвидени преку превентивни активности како што се: едукација за жртви на семејно насилство и трговија со луѓе, како и превентивни активности, односно едукативни работилници за информирање на младите и детектирање на облиците на семејно насилство, како и едукативни работилници за информирање на младите и детектирање на облиците на трговија со луѓе. Како и да е во програмата за социјална заштита не постојат јасно дефинирани активности за унапредување на положбата на жените, родови индикатори, родово разделени податоци за корисниците на програмата. Јазикот користен во програмата е делумно родово сензитивен, а не постои ни разграничување на буџетот што ќе се однесува на активностите од областа на родовите прашања.

Заклучок:

Општината Гевгелија во значајна мера ја има интегрирано родовата перспектива и можеме да оцениме дека се придвижува кон целосно остварување на родова рамноправност во лидерските позиции. Области во кои има јасно дефинирани цели, приоритети или активности за унапредување на положбата на жените: родово одговорно буџетирање, жени на позиции на донесувачи на одлуки, економско јакнење, едукација за родова рамноправност, заштита од насилство врз жени и заштита на животната средина.

Препораки:

- ✓ *Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;*
- ✓ *Развивање на програма за превенција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво*
- ✓ *Поставување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници.*
- ✓ *Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корсниците на сите програми*
- ✓ *Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родова анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет.*

Пелагониски регион

Општина Крушево

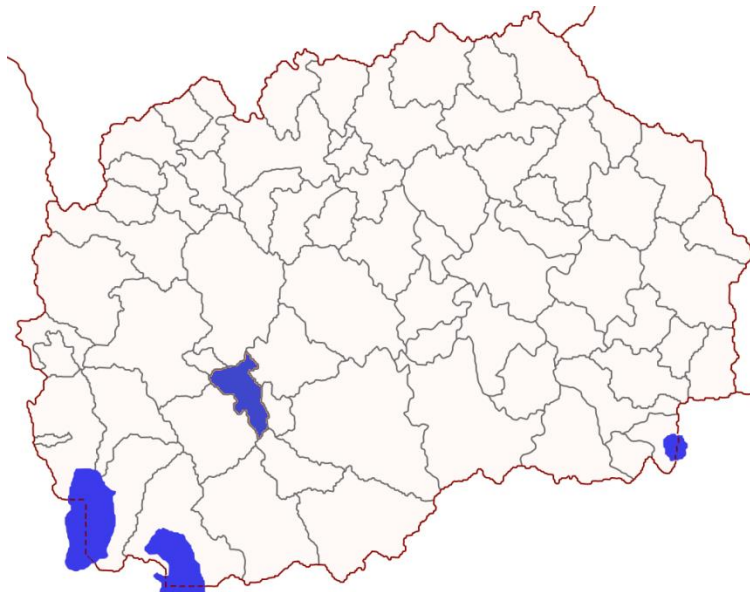

Број на население:

- Мажи- 4.727
- Жени- 4.549
- Вкупно- 9.276

Површина: 190,68 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страната на општина Крушево.¹⁴

Родова анализа на лидерски позиции во општина Крушево

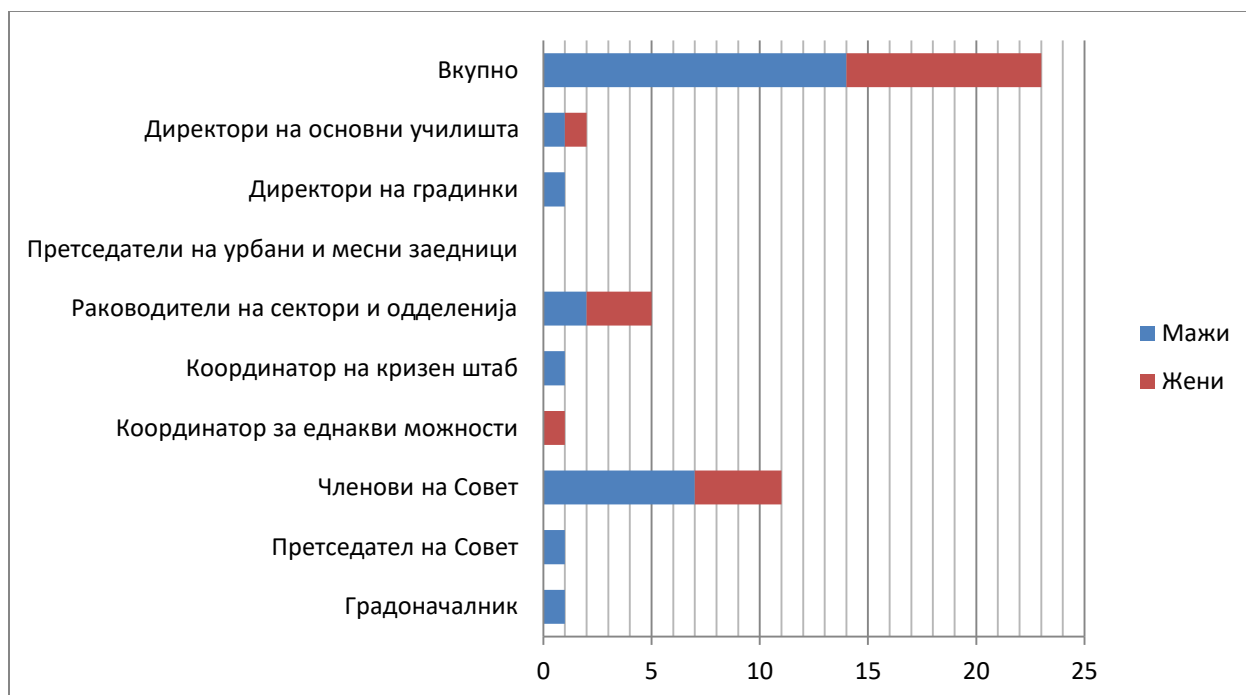
Во општината Крушево беа анализирани вкупно 23 лидерски позиции од кои 9 им припаѓаат на жени, а 14 на мажи. Жените се застапени со 39% како донесувачи на одлуки со што можеме да оцениме придвижување кон родова рамноправност во донесувањето одлуки.

Градоначалникот на општината кој е воедно и координатор на кризниот штаб е маж. Советот на општината пак се состои од 11 члена од кои 4 жени и 7 мажи, а за претседател е поставен маж. На позицијата оординатор за еднакви можности се наоѓа жена, а родово рамноправна поставеност има на позицијата раководители на секотри и одделенија каде од вкупно 5 раководители, 3 се жени, а 2 мажи. Родова рамноправност постои и во позицијата директори на основни училишта каде има поставено по еден маж и една жена.

Општината Крушево е единствена од 17те анализирани општини која на позицијата директор на градинка има поставено маж, со што придонесува кон рушењето на родовите стереотипи во работните позиции. Бојот и родовата поделба на претседателите на урбани и месни заедници за општина Крушево е непознат, па анализата не е сеопфатна споредбено со најголемиот дел од останатите општини.

Координатор за еднакви можности во општина Крушево е Наташа Папакулче која помогна во обезбедувањето податоци и документи за анализата.

¹⁴ Државен Завод за Статистика- Население во Република Македонија на 30.06.2019 по специфични групи на возраст, по пол, по општини, по години, според промените во територијалната поделба од 2014 година

Графикон бр.12 Родово поделени податоци на лидерските позиции во општина Крушево

Родова анализа на општинските програми

Општината Крушево има изработено повеќе програми во кои во некоја мера се предвидени различните потреби на мажите и жените, како што се програма за одржување патишта, за справување со кучиња скитници, зимско одржување и јавна чистота.

Програмите не беа доставени за анализа бидејќи наведоа дека во нив нема никаков родов индикатор ниту било каков сегмент поврзан со родовата еднаквост и еднаквите можности. Тоа што е предмет на анализа е програмата за родова рамноправност на КЕМ за 2019 година, како и интегрираниот план за локален економски развој на општината во кои оценуваме дека е интегрирана родовата перспектива.

Во програмата за **родова рамноправност** положбата на жената е разгледувана од неколку аспекти каде што се предвидува унапредување на нејзината положба во повеќе области. Па така во областа **жената во одлучувачките структури** се предвидуваат конкретни активности со индикатори како да се унапреди вклученоста на жената во процесите на донесување на одлуки во општината, воведување на родов пристап во процесите на креирање на политики при што во делот на активности предвидени се обуки и процес на менторирање за воведување на родово-одговорно буџетирање и родов пристап во политиките. **Економско јакнење на жената** е планирано преку активности за зголемување на бројот на жени претприемачи, но и олеснување на достапноста на пазарот на труд за жените од општината. Во областа **едукација и покревање свест** за родовата еднаквост фокусот е ставен на туристичко-угостителските дејности и бројот на жени и девојчиња вклучени во истите за кои се предвидени едукации и обуки. Дефиниран е и родов индикатор односно број на запишани девојчиња во угостителските струки.

Во областа **здравство** предвидени се едукацијата за сексуално преносливите болести, абортус, рак на дојка како и број на лекарски прегледи за рано откривање на рак на дојка, а во областа **родово-базирано насилство вклучувајќи и трговија со луѓе** е предвидена јавна кампања за заштита и превенција, а предвидено е и промовирање на родовата еднаквост во културата преку манифестацијата Вечери на женските права. За реализација на активностите се предвидени 50.000 денари од годишниот општински буџет за Програмата за КЕМ. Како и да е средствата најчесто остануваат нереализирани согласно ставовите на претседателката на КЕМ поради другите приоритети поставени од страна на општината.

За разлика од претходно наведените области, во интегрираниот план пак за **локален економски развој** само на почеток се споменува дека истиот е изработен и во согласност со акцискиот план за родова еднаквост меѓутоа во истиот нема никакви родови индикатори ниту пак посебни приоритети, цели или активности кои што се насочени кон унапредување на положбата на жената во општината. Родово-разделени податоци за корисниците на програмите нема.

Заклучок:

Општината Крушево ја има интегрирано родовата перспектива при изработката на анализираната програма за работа на општината, а истото се забележува и во одвојувањето средства од буџетот за родови прашања. Области во кои се предвидени родови цели, приоритети или активности се: здравство, образование, донесување на одлуки, економско јакнење, превенција на родово засновано насилство и култура.

Препораки:

- ✓ *Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;*
- ✓ *Развивање на програма за превенција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво*
- ✓ *Поставување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници.*
- ✓ *Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корисниците на сите програми*
- ✓ *Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родова анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет.*

Општина Кривогаштани

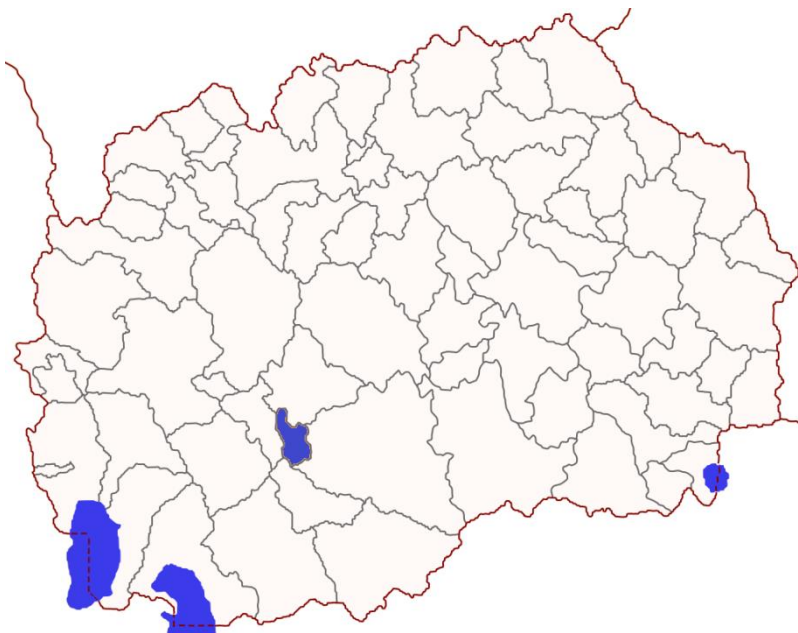

Број на население:

- Мажи- 2.873
- Жени- 2.570
- Вкупно- 5.443

Површина: 93,57 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страницата на општина Кривогаштани.¹⁵

Родова анализа на лидерски позиции во општина Кривогаштани

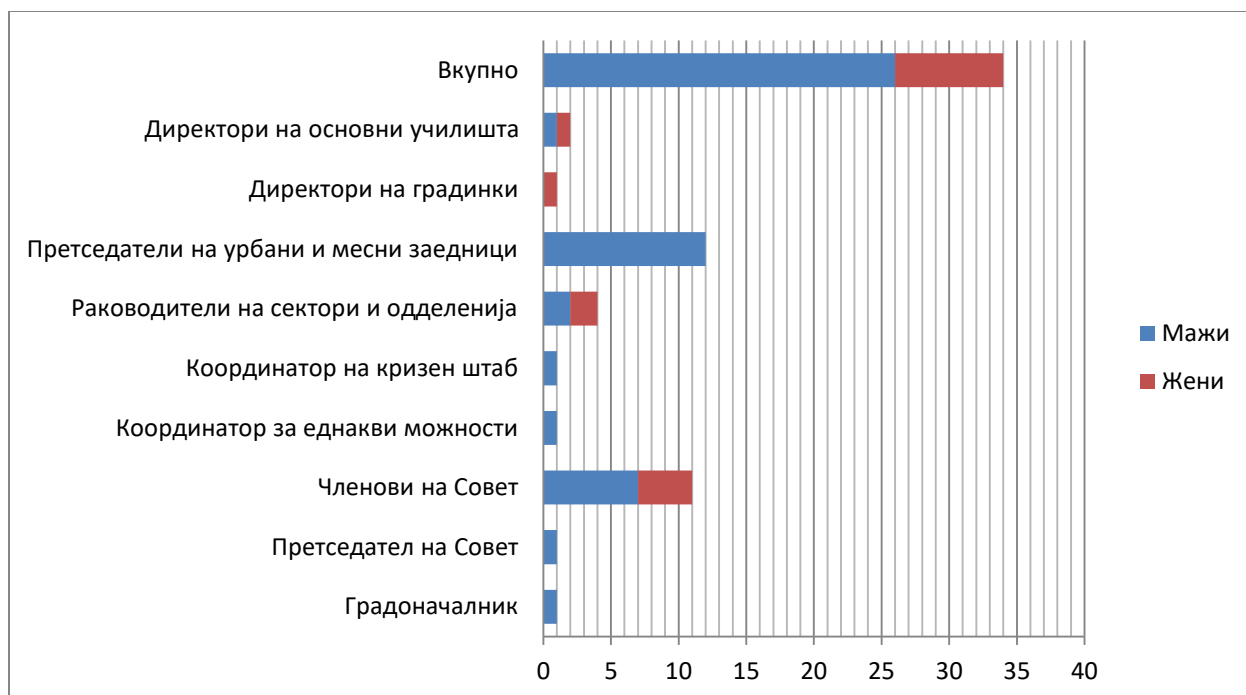
Во општината Кривогаштани анализирани се 34 лидерски позиции од кои 8 припаѓаат на жена, а 26 на мажи. Жените се застапени со 23.5% во донесувањето одлуки во општината поради што ја оценуваме како родово нерамноправна во лидерските позиции.

Градоначалникот на општината кој е и координатор на кризниот штаб е маж. Советот на општината го сочинуваат 11 члена од кои 4 жени и 7 мажи, а за претседател е избран маж. На позицијата координатор за еднакви можности е поставен маж и тоа ја прави општината една од двете општини помеѓу анализираниите 17, која придонесува кон рушењето на родово стереотипните работни позиции и го препознава унапредувањето на родовата рамноправност како должност на мажите и жените подеднакво.

За раководители на сектори и одделенија во општината рамноправно се поставени 2 жени и 2 мажи, додека пак направен е родов дисбаланс со поставувањето 12 мажи претседатели на урбани и месни заедници и ниту една жена. Со градинката раководи жена, додека пак со основните училишта раководат рамноправно еден маж и една жена.

Координатор за еднакви можности на општина Кривогаштани е Дејан Киселоски, кој помогна при обезбедување на податоци потребни за анализата.

¹⁵ Државен Завод за Статистика- Население во Република Македонија на 30.06.2019 по специфични групи на возраст, по пол, по општини, по години, според промените во територијалната поделба од 2014 година

Графикон бр.13 Родово поделени податоци на лидерските позиции во општина Кривогаштани

Родова анализа на општинските програми

Општина Кривогаштани има изработено неколку програми кои преку предвидените активности во не доволно ги земаат предвид различните потреби на мажите и жените како што се програмите за: јавна чистота за 2021 година, за уредување на градежното земјиште на подрачјето на општина Кривогаштани за 2021 година, за развој на општина Кривогаштани за период 2021-2023 година.

Од анализираниот **Годишен план за еднакви можности на жените и мажите за 2021 година** кој иако е преземен од 2020 година, во одредена мера поради кризата предизвикана од Ковид-19 пандемијата можеме да оцениме дека делумно е интегрирана родовата перспектива. Па така, предвидени се активности кои што се насочени кон воведување на родовата перспектива и родово-одговорното буџетирање преку обуки наменети за советниците и вработените во општината, како и кампања за препознавање и превенција на родово базирано насилство. Средства од буџетот на општината се издвојуваат и за систематски прегледи и тоа и кај мажите и кај жените, за превентивно откривање на болести. Вкупен буџет за реализација на активностите предвидени во годишниот план за еднакви можности на мажите и жените изнесува 50.000 денари, а согласно координаторот за еднакви можности во општината, нема посебни дефинирани цели ниту пак приоритети ниту пак активности кои што се насочени кон унапредување на родовата еднаквост и положбата на жената во локалната заедница освен во погореспоменатиот план за еднакви можности на жените и мажите.

Дополнително, од анализата на годишниот извештај за 2018 година кој што општина Кривогаштани го поднесува до Министерството за труд и социјална политика согласно

Законот за еднакви можности во делот на постигнувањата за еднаквите можности на жените и мажитеувидено е дека нема преземени мерки, активности, иницијативи кои што придонеле за унапредување на родовата еднаквост на локално ниво и дека единствено родово-разделени податоци има за вработените во општината. Вработените во текот на 2018 година немале ниту една обука за вклучување на родовата перспектива, а самата комисија за еднакви можности помеѓу мажите и жените не се вклучила во ниту еден процес на креирање на стратешки или програмски документи на општината.

Заклучок:

Општината Кривогаштани недоволно ја користи родовата перспектива при креирање на општинските програми и досега нема спроведена родови активности кои биле предвидени со програмите. Области во кои се предвидени родови цели, приоритети или активности се: родово одговорно буџетирање, едукација на општинска администрација, превениција на родово базирано насилство и здравствени услуги за општинската администрација. Специфичните потреби на жените и мажите, локалното население воглавно не се земени во предвид.

Препораки

- ✓ *Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;*
- ✓ *Развивање на програма за превениција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво*
- ✓ *Поставување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници.*
- ✓ *Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корсниците на сите програми*
- ✓ *Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родова анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет.*

Југозападен регион

Општина Струга

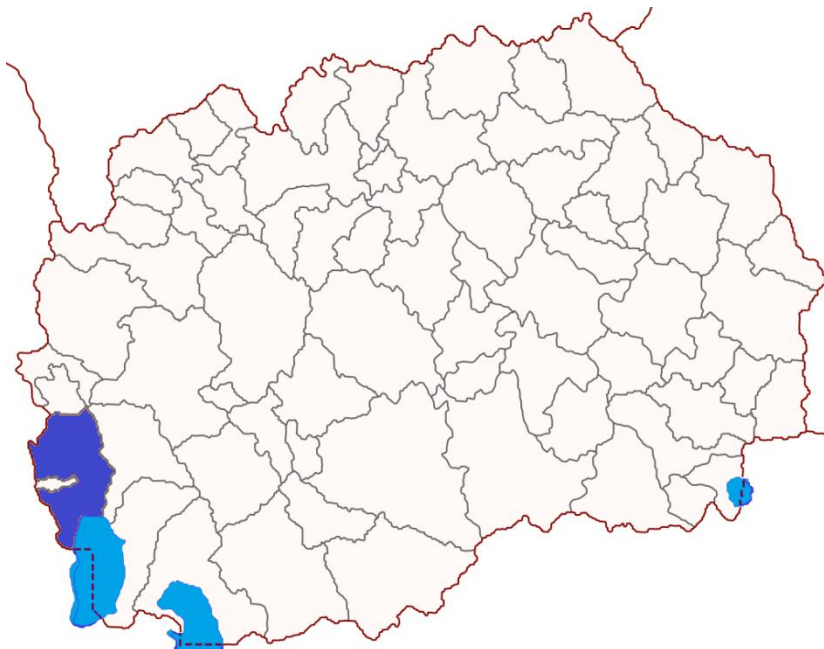

Број на население:

- Мажи- 33.059
- Жени- 32.999
- Вкупно- 66.058

Површина: 483 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страницата на општина Струга.¹⁶

Родова анализа на лидерски позиции во општина Струга

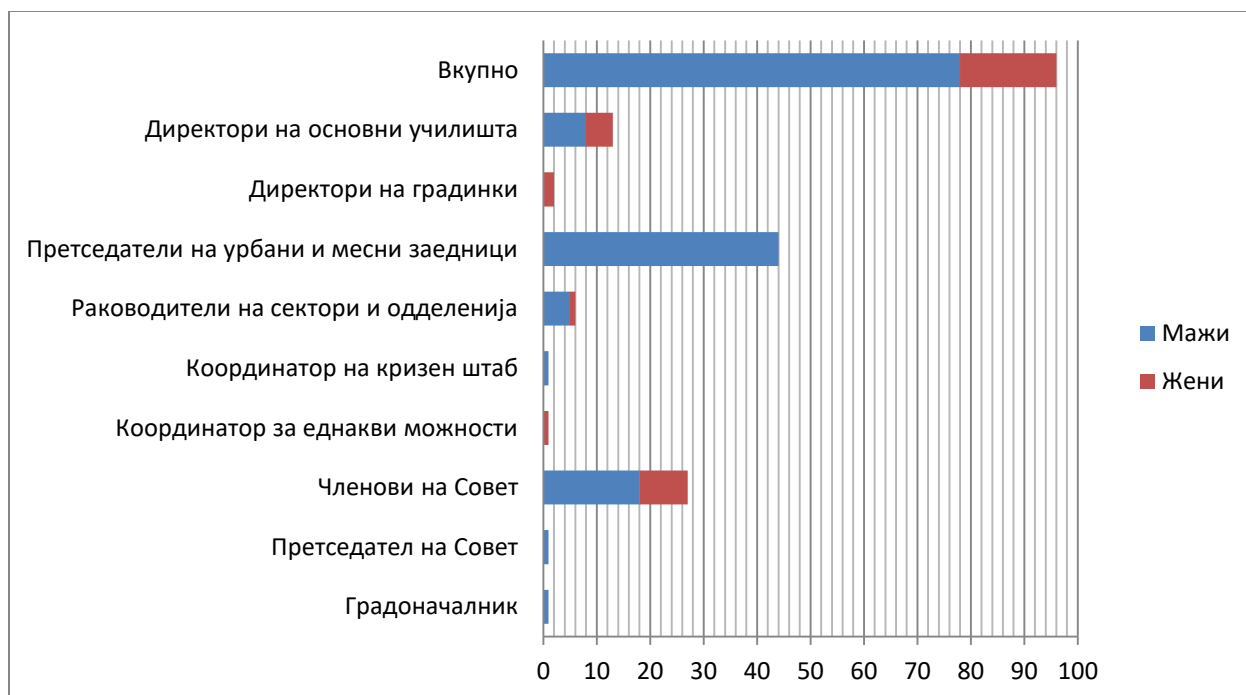
Со анализата на општина Струга се опфатени 96 лидерски позиции од кои 18 им припаѓаат на жени, а 78 на мажи. Жените се застапени со нецели 18% како донесувачки на одлуки, што ја прави општината Струга родово нерамноправна во донесувањето одлуки.

Градоначалникот на општината кој е воедно и координатор на кризниот штаб е маж. Советот на општината брои 27 члена од кои 9 жени, 18 мажи, а за претседател на Советот е избран маж. Координатор за еднакви можности во општината Струга исто како и директорката на градинката. Од вкупно 6 раководители на сектори и одделенија само една е жена, а 5 се мажи. Директорите на основните училишта се вкупно 13, од кои 5 жени и 8 мажи што претставува приближување кон родово рамноправно поставување на директори.

Како и да е, големиот родов дисбаланс е продлабочен со поставувањето на 44 мажи-претседатели на урбаните и месни заедници и ниту една жена.

Координаторка за еднакви можности на општина Струга е Беса Зибa, која помогна во обезбедувањето на потребните податоци за анализа.

¹⁶ Државен Завод за Статистика- Население во Република Македонија на 30.06.2019 по специфични групи на возраст, по пол, по општини, по години, според промените во територијалната поделба од 2014 година

Графикон бр.14 Родово поделени податоци на лидерските позиции во општина Струга

Родова анализа на општинските програми

Родовата анализа на општина Струга се базира на Програмата за активности за еднакви можности меѓу жените и мажите во 2021 година, на Буџетот на општината за 2021 година, и податоците на сајтот на општината. Од анализираните податоци оценуваме дека општината Струга целосно ја интегрира родовата перспектива при изработката на програмите.

Од Програмата за еднакви можности се гледа дека во голема мера различните приоритети и потреби на мажите и жените се земени во предвид и тоа преку дефинираните основни родови цели: подобрување на информираноста на жените за човековите права, механизмите за заштита, родовата рамноправност и дискриминацијата; промовирање на потребата од рамноправно учество на жените и мажите во одлучувачките процеси, политичкиот и јавниот живот во локалната заедница/доследна примена на Законот за еднакви можности на жените и мажите; интегрирање на родовите прашања во политиките и финансиските инструменти, согласно со Законот за еднакви можности на жените и мажите; јакнење на капацитетите на Комисијата за еднакви можности; одржување на консултативни средби со профитабилна цел на локално ниво во областа на родовата еднаквост.

Јазикот користен во програмата ја одразува родовата нееднаквост и тоа се гледа преку дефинираните приоритетни цели и предвидениот буџет за нив: одбележување на Меѓународниот ден на жената 8 Март (буџет -10.000 ден); унапредување на здравјето на жените (45.000 ден); економско јакнење на жените(45.000 ден); превенција и советување за спречување на семејното насилство (10.000 ден); учество на државни и меѓународни конференции, трибини и обуки од областа на еднакви можности (15.000 ден); консултативни

средби со профитабилна цел на локално ниво во областа на еднаквите можности (30.000 ден). Вкупниот буџет за реализација на активности на програмата изнесува 155.000 денари, со што можеме да го оцениме буџетирањето како родово одговорно.

Дефинирани активности за унапредување на родовата еднаквост има во сите приоритетни цели: со цел одбележување на Меѓународниот ден на жената 8 Март предвидено организирање хуманитарна акција за собирање на чиста облека која ќе се донира на социјално ранливи семејства; со цел унапредување на здравјето на жените преку подигање предвидено е организирање трибини и предавање од областа на гинекологијата, онкологијата, за остеопороза, како и печатење на едукативен материјал; со цел економско јакнење на жените предвидено е организирање бесплатни часови по албански, англиски или друг јазик, бесплатна обука за работа со компјутери, потврди за завршена обука, како и одржување промотивно денови за активните мерки за вработување на жените; со цел превенција и советување за спречување на семејното насилство предвидени се едукативни трибини за семејно насилство, и обуки на педагозите од основните училишта за препознавање на децата – жртви на семејно насилство.Родово разделени податоци за корисниците на програмата има, но делумно.

Заклучок:

Општината Струга целосно интегрира родова перспектива и ги зема предвид различните потреби на мажите и жените при изработка на програмите и буџетот. Области во кои има јасно дефинирани родови цели, приоритети или активноти се: унапредување на родово рамноправност, едукација, превенција на семејно насилство, унапредување на здравјето, економски јакнење, жени на позиции на донесувачи на одлуки и родово одговорно буџетирање.

Препораки:

- ✓ *Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;*
- ✓ *Развивање на програма за превенција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво*
- ✓ *Поставување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници.*
- ✓ *Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корисниците на сите програми*
- ✓ *Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родова анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет.*

Општина Вевчани

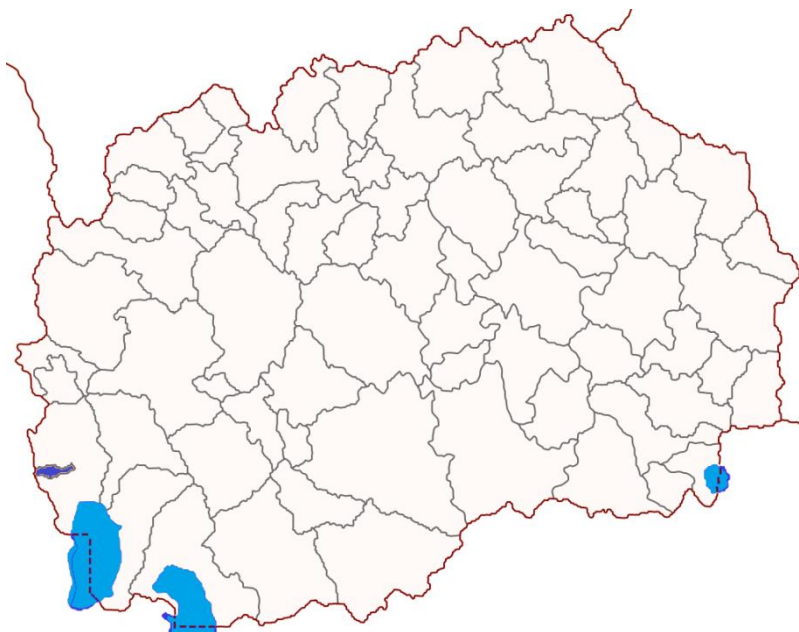

Број на население:

- Мажи- 1.235
- Жени- 1.180
- Вкупно- 2.415

Површина: 22,8 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страницата на општина Вевчани¹⁷

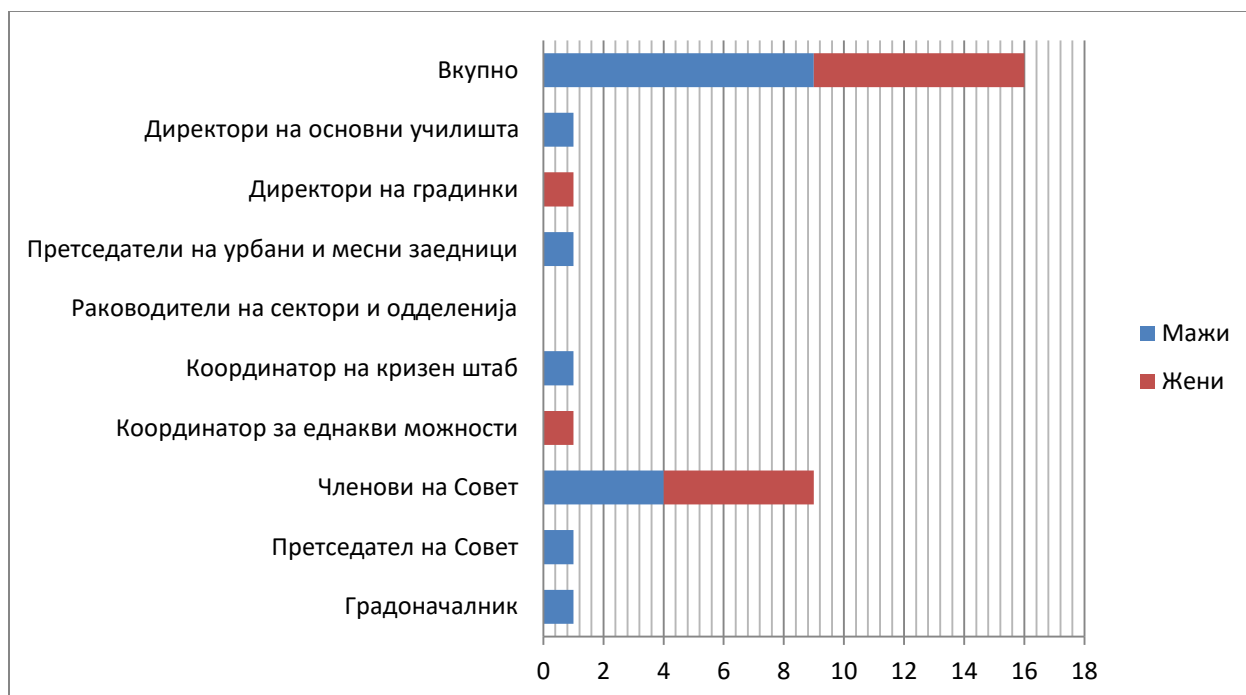
Родова анализа на лидерски позиции во општина Вевчани

Во општината Вевчани беа анализирани 16 лидерски позиции од кои 7 им припаѓаат на жени, а 9 на мажи. Жените се застапени со 44% како донесувачки на одлуки во општината што ја прави општината Вевчани најприближна од анализираниите 17 општини во целосното достигнување на родова рамноправност во лидерските позиции.

Градоначалникот кој е воедно и координатор на кризниот штаб на општината е маж. Советот на општината го сочинуваат 9 членови од кои 5 жени и 4 мажи, а за претседател има маж. Советот на општина Вевчани е единствен од 17те анализирани Совети кој постигнал родова рамноправност. На позициите координатор за еднакви можности и директорка на градинката се поставени жени, додека пак по еден маж е поставен даа раководи со основното училиште и месната заедница во општина Вевчани. Раководители на секотри и одделенија во општината не се поставени.

Координатор за еднакви можности на општина Вевчани е Зорица Костојчиноска Дејковска која помогна во обезбедувањето податоци потекли за анализата.

¹⁷ Државен Завод за Статистика- Население во Република Македонија на 30.06.2019 по специфични групи на возраст, по пол, по општини, по години, според промените во територијалната поделба од 2014 година

Графикон бр.15 Родово поделени податоци на лидерските позиции во општина Вевчани

Родова анализа на општинските програми

Со оглед дека од координаторот за КЕМ на општина Вевчани добивме информации дека програма за КЕМ за 2021 година е донесена, но не е закажано гласање на седница на општината, немаме увид во неа, па анализата е направена врз основа на буџетот за 2021 година и податоците од Службен гласник на општина Вевчани, во кој се објавени одлуки за различни програми за работа на општината, како и од информации од веб страната на општината. Оттука не може да се направи сеопфатна анализа дали и во која мера различните приоритети и потреби на мажите и жените се земени во предвид, дали и во која мера јазикот користен во програмите ја одразува родовата нееднаквост и дали има родово разделени податоци за корисниците на програмите.

Сепак, во повеќе програми во буџетот има предложени инфраструктурни инвестиции – активности кои се однесуваат на родово избалансирано учество на населението од општината и тоа во повеќе програми: за комунално уредување, за изградба, реконструкција, одржување и заштита на локалните патишта и улици, за изградба и одржување на јавното осветлување, за изработка и донесување на урбанистички планови, за работа на детската градинка „Планински цвет“. Предвиден е буџет за реализација на приоритети како изградба на отворени спортски терени во рамки на училишниот комплекс, изградба на канализациони линии - 6.174.187 денари, партерно уредување на паркот пред Туристички центар Вевчани 3.000.000 денари, изградба на кејско шеталиште на Вевчанска река, изградба на мали површини и плоштади низ населбата, одржување на уличното осветлување - 500.000 денари, изградба и опремување на детско игралиште со реквизити, партерно уредување на дворно место на детската градинка „Планински цвет“ - 4.359.578

денари, адаптација и пренамена на просториите на објектот детска градинка „Планински цвет” – Вевчани - 1.843.023 денари, уредување на излетничко место Јанков камен.

Во Буџетот за 2021 година има посебна ставка за програмата за родова еднаквост во која се предвидени 20.000 денари.

Заклучок:

Општината Вевчани ја има само делумно интегрирано родовата перспектива, а во одредена мера се земени предвид различните потреби на мажите и жените. Области во кои има предвидено родови цели, приоритети или активности: образование, спорт и инфраструктура. Општината Вевчани има постигнато најприближен родов баланс помеѓу мажите и жените на позициите на донесување на одлуки во општината.

Препораки:

- ✓ *Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;*
- ✓ *Развивање на програма за еднакви можности на мажите и жените за 2021 година*
- ✓ *Развивање на програма за превенција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво*
- ✓ *Поставување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници.*
- ✓ *Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корсниците на сите програми*
- ✓ *Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родова анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет.*

Североисточен регион

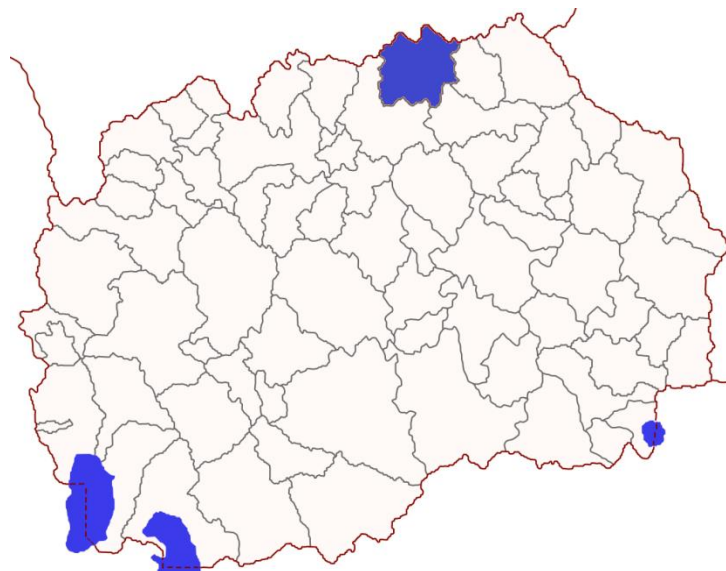
Општина Старо Нагоричане

Број на население:

- Мажи- 2.070
- Жени- 1.747
- Вкупно- 3.817

Површина: 433,41 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страницата на општина Старо Нагоричане.¹⁸

Родова анализа на лидерски позиции во општина Старо Нагоричане

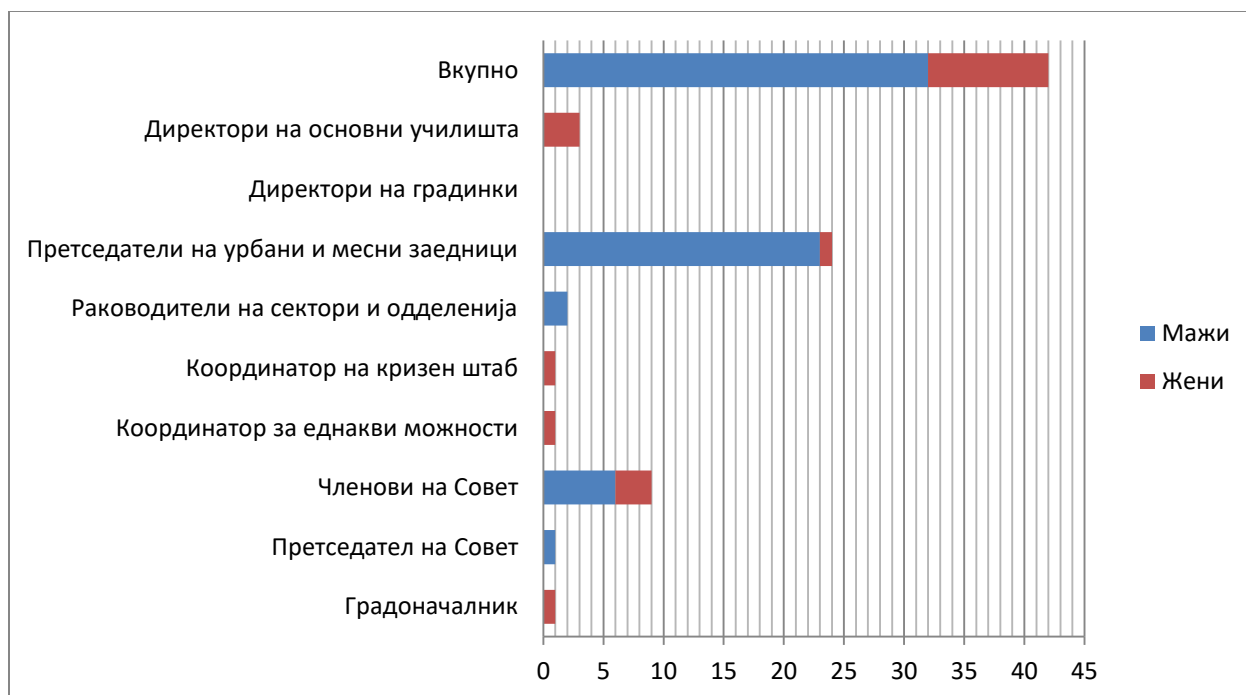
Во општина Старо Нагоричане беа анализирани вкупно 42 лидерски позиции од кои 10 припаѓаат на жени, а 32 на мажи. Жените се застапени со нецели 24% како донесувачи на одлуки поради што ја оценуваме општината како родово нерамноправна во донесувањето одлуки.

Општината Старо Нагоричане е втората од 17те анализирани општини која за градоначални, а воедно и координатор на кризниот штаб има избрано жена. Во Советот на општината членуваат 9 советници од кои, 3 жени и 6 мажи, а за претседател е поставен маж. Координаторот за еднакви можности на општината е жена додека пак има 2 мажи раководители на сектори и одделенија и ниедна жена. Општината нема градинка, а за директори на трите основни училишта има поставено жени и ниеден маж.

Родовиот дисбаланс во општината е предводен од поставувањето претседатели на урбани и месни заедници каде 23 се мажи, а само една жена.

Координатор за еднакви можности на општина Старо Нагоричане е Славка Стефановска Цветковска која помогна во обезбедувањето на податоци за анализа.

¹⁸ Државен Завод за Статистика- Население во Република Македонија на 30.06.2019 по специфични групи на возраст, по пол, по општини, по години, според промените во територијалната поделба од 2014 година

Графикон бр.16 Родово поделени податоци на лидерските позиции во општина Старо Нагоричане

Родова анализа на општинските програми

За потребите на родовата анализа од општина Старо Нагоричане доставија две програми, а за останатите области согласно нивното образложение не изготвуваат годишни програми за работа. Од анализата на програмите и од дополнителните консултации направени со координаторката за еднакви можности во општината нивниот став е дека различните потреби на мажите и на жените се земаат во сите програми и приоритети иако тоа не е видливо целосно од доставените програми за анализа. Општината Старо Нагоричане само делумно ја има вклучено родовата перспектива, но недоволно.

Програмата за еднакви можности го опфаќа концептот на **родово-одговорно буџетирање**, како и вклучување на учениците во процесите на јакнење на свеста кај децата за потребата од родова еднаквост во секоја сфера од општественото живеење. Потребите на лицата со попречености, како и спречувањето на родово-базираното насилство се исто така дел од оваа програма која што меѓудругото предвидува и вклучување на локалните граѓански организации во процесите на креирање на политики на локално ниво. Дефинирани родови цели како и активности кои што треба да придонесат кон унапредување на родовата еднаквост, како и пооделни области за унапредување на положбата на жената нема, а согласно буџетот на општината, 20.000 денари се издвојуваат на годишно ниво за реализација на активности предвидени со Програмата за еднакви можности. Во програмата за **културни активности** на општина Старо Нагоричане јазикот кој што се користи е општ, односно родово неутрален затоа што во истата само се наведени видовите на манифестации и издвоениот износ на средства од буџетот на општината за нивна реализација. Родово-разделени податоци во програмата нема ниту пак има индикатори за активностите кои што

се предвидени за реализација во делот на достигнувањето на еднаквите можности на мажите и жените.

*Забелешка: Програмата за КЕМ е целосно копирана од општина Центар, па некаде стои дека општина Центар ќе соработува со другите општини на територијата на град Скопје, во одредени делови стои дека е за 2019, а е донесена со датум од 2021 година, што иако можеби се печатни грешки или технички неусогласености сепак говори за посветеноста на општината и комисијата за унапредување на родовата еднаквост во општината.

Заклучок:

Општината Старо Нагоричане само делумно вклучува родова перспектива при креирање на една од програмите во општината, но нецелосно. Области во кои се предвидени родови активности се: родово одговорно буџетирање, едукација на млади за родова еднаквост, спречување на родово базираното насилство и вклучување на лицата со попречености.

Препораки:

- ✓ *Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;*
- ✓ *Развивање на програма за еднакви можности на мажите и жените за 2021 година*
- ✓ *Развивање на програма за превенција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво*
- ✓ *Поставување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници.*
- ✓ *Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корсниците на сите програми*
- ✓ *Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родова анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет.*

Општина Липково

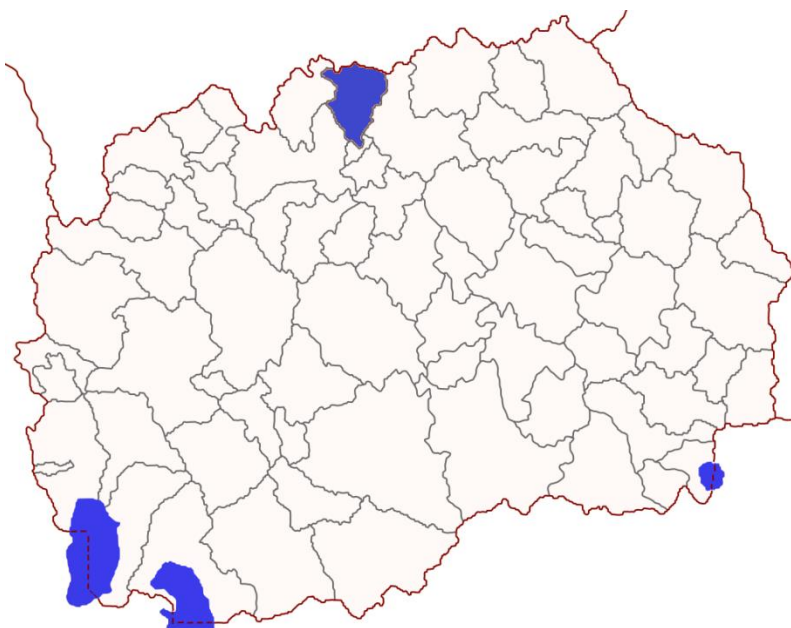

Број на население:

- Мажи- 15.525
- Жени- 14.842
- Вкупно- 30.367

Површина: 267,82 км²

Податоците се преземени од ДЗС и веб-страницата на општина Липково.¹⁹

Родова анализа на лидерските позиции во општина Липково

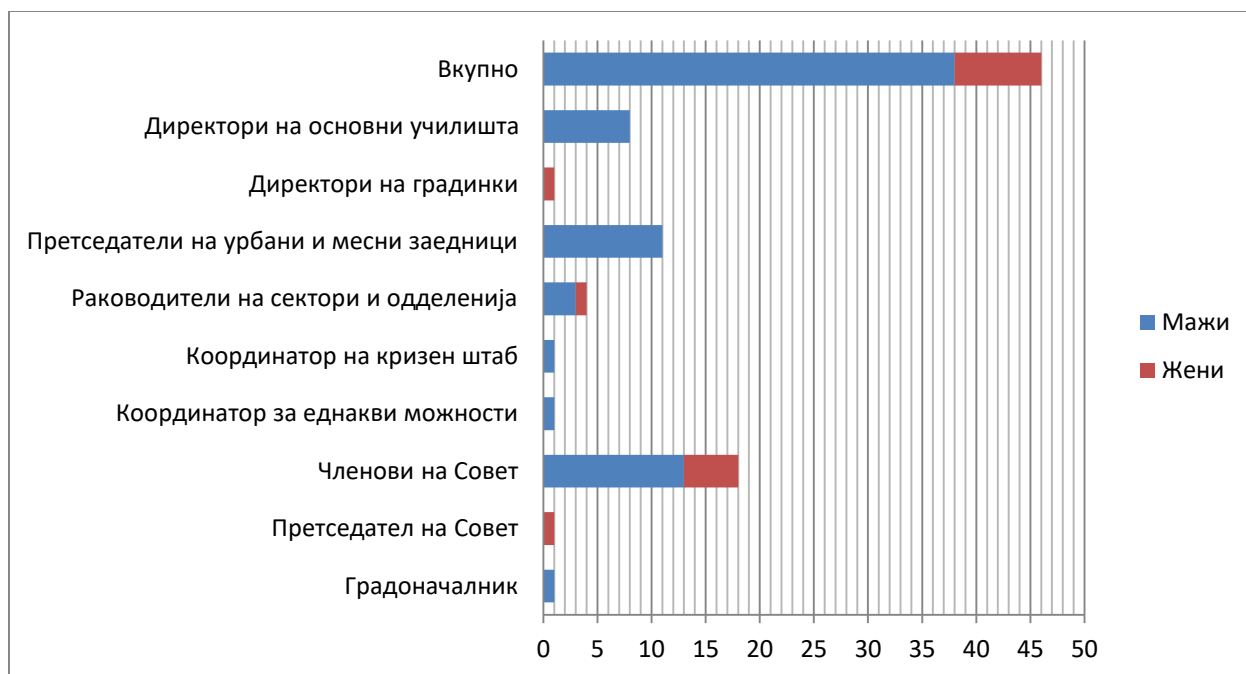
Во општината Липково беа анализирани вкупно 46 лидерски позиции, од кои 8 припаѓаат на жени, а 38 на мажи. Жените се застапени со само 17% како донесувачки на одлуки што ја прави општината родово нерамноправна во донесувањето одлуки.

Градоначалникот кој е водно и координатор на кризниот штаб е маж. Советот на општината брои 18 члена од кои, 5 жени и 13 мажи, но сепак за претседател на Советот е избрана жена и тоа ја прави општината Липково втора од 17те анализирани општини која има избрано жена на чело на Советот. Следна позиција во која се рушат стереотипните работни позиции во општината е координаторот за еднакви можности кој е маж.

Раководителите на четирите сектори и одделенија вбројуваат една жена и 3 мажи, додека на позицијата претседатели на урбани и месни заедници се поставени 11 мажи и ниту една жена. Родово стереотипни позиции има во воспитно-образовните институции, односно на чело на градинката е поставена жена, а сите 8 основни училишта се водени од мажи. Иако во општината Липково имаме неколку родво нестереотипни работни позиции, генералната поставеност на донесувачите на одлуки довела до еден од најголемите родови дисбаланси во лидерските позиции од 17те анализирани општини.

Координатор за еднакви можности во општина Липково е Ваљон Мустафи кој значајно придонесе во обезбедувањето податоци потребни за анализа.

¹⁹ Државен Завод за Статистика- Население во Република Македонија на 30.06.2019 по специфични групи на возраст, по пол, по општини, по години, според промените во територијалната поделба од 2014 година

Графикон бр.17 Родово поделени податоци на лидерските позиции во општина Липково

Родова анализа на општински програми:

Анализата на програмите во општината Липково покажа дека родовата перспектива не е интегрирана при изработката на програмите. Во најголем дел од анализираните програми нема јасно дефинирани родови цели и приоритети, но некои од активностите можат да придонесат за унапредувањето на родовата рамноправност и земаат предвид различни потреби на жените и мажите. Општината нема изработено програма за родова еднаквост.

Така во програмските цели на годишната програма за урбанизација предвидено е **вработување** на младо невработено население и активирање на занаети како изработка на накит и ракотворби кои би можело да посочува кон вклучување на жените на пазарот на трудот, како традиционално поинволвирани во изработката на ракотворби. Понатака, програмата за **изградба, реконструкција, одржување и заштита на локалните патишта, улици, одржување и надградба на улично осветлување** нема јасно дефинирани родови цели и приоритети, но сепак како активност предвидено е реконструкција на тротоарите и надоградба и одржување на уличното осветлување, истовремено поправка и одржување на патиштата што претставува земање во предвид на различните потреби на мажите и жените. Овие активности во одредена мера можат да ја унапредат безбедноста на жените. Во поставувањето на урбаната опрема земено е во предвид непопречување и безбедност во движењето на пешаците и лицата со попречености или инвалидитет. Предвидено е поставување на јавни тоалети кои би можеле да бидат од значење за одржување на менструалната хигиена на жените, но тоа не е дефинирано како јасна цел или приоритет. За реализација на активностите не е предвиден буџет.

Од областа на **образованието** во програмата за доделување стипендии нема јасно дефинирани родови цели. При доделување на стипендии на студенти предвидени се 7 стипендии за студенти од социјално загрозени семејства каде првенство се дава на студентите кои ги изгубиле двата родител и/или кои се пораснати од самохрани мајки. Предвидени се стипендии за таентирани студенти со предност на оние кои студираат на дефицитарните факултети, но нема родова поделба на корисниците на стипендиите и за реализација на оваа активност се предвидени средства од буџетот.

Заклучок:

Општината Липково ја користи родовата перспектива во недоволна мера. Области во кои се предвидени активности кои може да се карактеризираат како родови: улична инфраструктура, јавни објекти и стипендирање млади. При планирањето на активностите општината не издвојува средства од буџетот, што не може да ја гарантира реализацијата на предвидените активности.

Препораки:

- ✓ *Имплементирање на родова перспектива во планирањето и креирањето на програмите за сите области во општината;*
- ✓ *Развивање на програма за еднакви можности на мажите и жените за 2021 година*
- ✓ *Развивање на програма за превенција и заштита од родово базирано насилство на локално ниво*
- ✓ *Поставување на повеќе жени на позиции на донесувачи на одлуки во општината особено на чело на урбаните и месните заедници.*
- ✓ *Користење на родово сензитивен јазик и собирање родово поделени податоци за корисниците на сите програми*
- ✓ *Воведување на родовата перспектива во сите програми преку користење на родова анализа на потребите и родовите јазови што ќе доведе и до креирање родово одговорен буџет.*

Родова анализа на лидерските позиции во 17^{те} општини

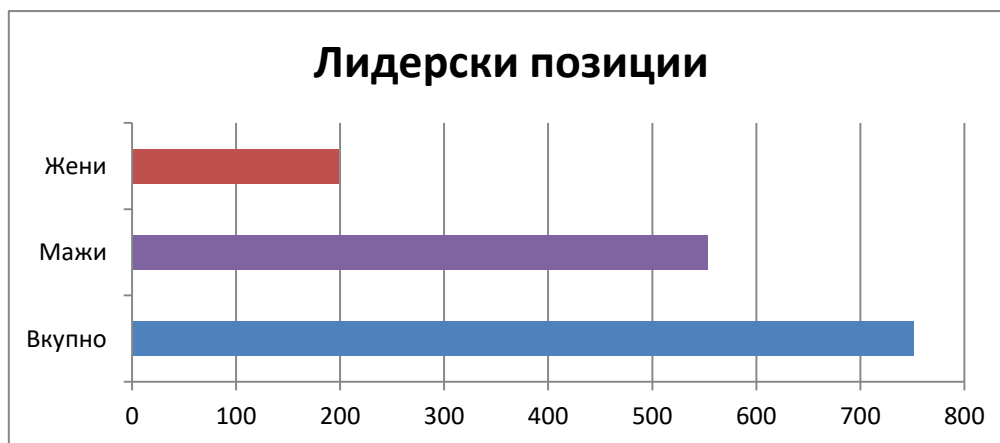
Општините кои беа опфатени со родовата анализа на лидерските позиции се: Чаир, Шуто Оризари, Илинден, Брвеница, Теарце, Кавадарци, Неготино, Делчево, Македонска Каменица, Радовиш, Гевгелија, Крушево, Кривогаштани Струга, Вевчани, Старо Нагоричане и Липково.

Позициите кои беа анализирани се:

- Градоначалник
- Членови на Совет на општина
- Претседател на Совет
- Координатор за еднакви можности
- Координатор на кризен штаб
- Раководители на сектори и одделенија
- Претседатели на урбани и месни заедници
- Директори на градинки
- Директори на основни училишта

Кој ги донесува одлуките во 17те анализирани општини?

Беа анализирани вкупно 751 лидерска позиција од кои 198 припаѓаат на жени, а 553 на мажи. Тоа значи дека **73,6%** од донесувачите на одлуки, вклучени во креирањето и донесувањето на стратешки документи, политики и буџети во општините се **мажи**. Жените се застапени со само $\frac{1}{4}$ како донесувачки на одлуки во 17те општини.

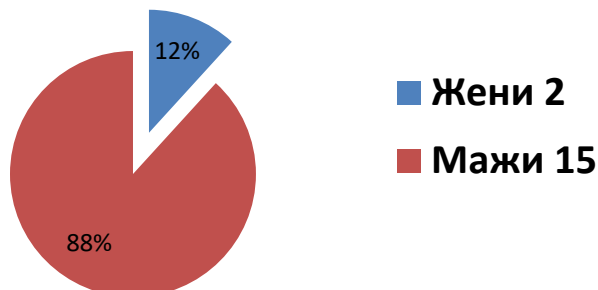

Градоначалници

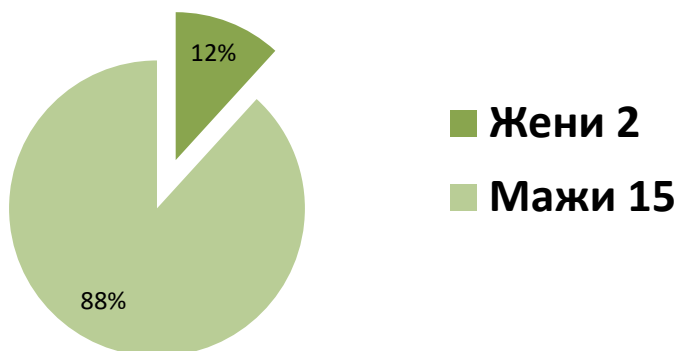
Од вкупно 17 општини општините Македонска Каменица и Старо Нагоричане се единствените две, кои се водени од жени.

Еднаквото учество на жените и мажите во процесите на донесување одлуки е прашање на правичност и е потребно за зајакнувањето на демократијата.

Кој ги води општините?

Кој ги води Советите на општините?

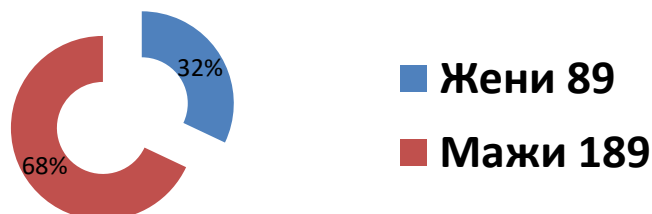
Претседатели на Совет

Од вкупно 17 Совети само два се предводени од жени, а тоа се Советите на општина Шуто Оризари и општина Липково. Советот е претставнички орган на граѓаните во општината. Недостатокот на жени на лидерски позиции се рефлектира во неуспехот да се препознаат различните потреби на граѓаните на локално ниво.

Членови на Советите

Од вкупно 278 членови на Совети во 17те општини, 89 се жени, а 189 се мажи. Општините Вевчани и Илинден се единствените две општини во кои има речиси еднакво учество на жени и мажи во Советот на општината.

Кој го застапува локалното население во Советите?

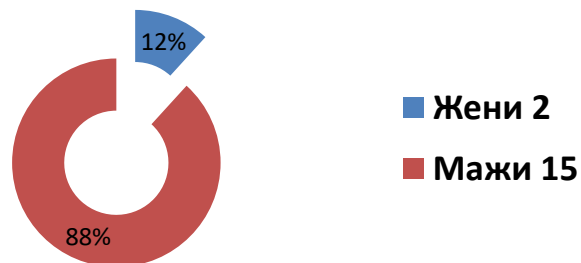

Координатори на Кризен штаб

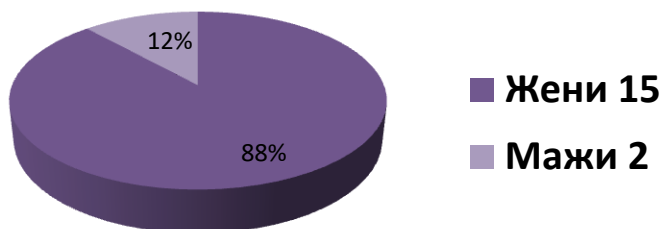
Градоначалниците на општините ја имаат улогата координатори на локалните кризни штабови, па така состојбата со родовата нерамноправност останува иста и на оваа лидерска позиција, односно 2 жени и 15 мажи од вкупно 17 координатори на кризни штабови. За ефикасно справувањето со последиците настанати од Ковид-19 пандемијата на локално ниво од исклучителна важност

е да се вклучи родовата перспектива во секој аспект од процесот на консултирање и носење одлуки поврзани со кризните мерки и политики.

Кој раководи со општината во услови на криза?

Кој ја води програмата за еднакви можности во општините?

Координатори за еднакви можности

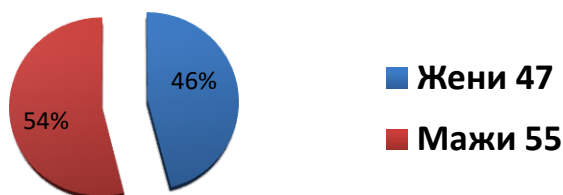
Од вкупно 17 анализирани општини, само во општините Кривогаштани и Липково мажи ја имаат улогата на координатори за еднакви можности. Во останатите 15 општини на позицијата координатор за еднакви можности се наоѓаат жени. Унапредувањето на родовата рамноправност и

овозможувањето еднакви можности на локално ниво е должност и одговорност на мажите, исто колку и на жените.

Раководители на сектори и одделенија

Анализата покажува речиси постигната родова рамноправност во раководењето со сектори и одделенија на општините. Раководењето со различни сектори и одделенија на локално ниво може да биде ефикасно само доколку мажите и жените добијат еднакви можности при назначување, а родово стереотипните позиции се искоренат.

Кој раководи со секторите и одделенијата во општините?

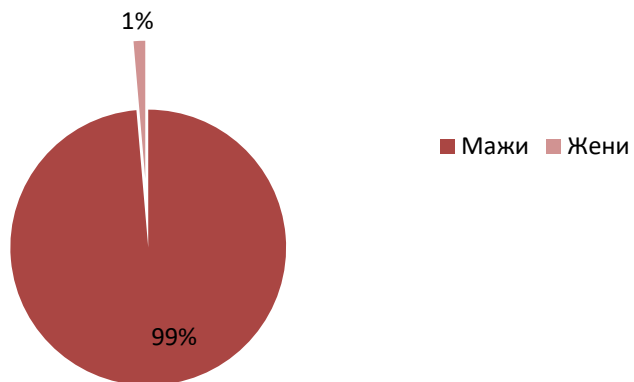
Претседатели на урбани и месни заедници

Во 17те анализирани општини добивме податоци за вкупно 220 претседатели на урбани и месни заедници, од кои мажи 217 и само 3 жени.

Општините Гевгелија (2) и Старо Нагоричане (1) се единствените општини во кои има жени претседателки на урбани

или месни заедници. Жените во руралните заедници се соочуваат со специфични предизвици. Идентификувањето на потребите и проблемите на оваа ранлива категорија на граѓани е од исклучителна важност. Недостатокот на жени на позиции на претседателки на заедниците го отежнува креирањето на решенија и ги спречува во остварувањето на своите права и можности.

Кој ги води урбаните и месни заедници?

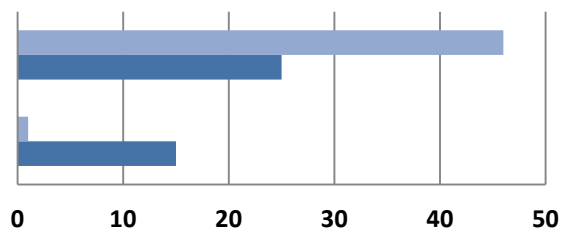

Директори на градинки и основни училишта

Од вкупно 16 градинки, 15 се водени од жени, а само една, градинката во општина Крушево е водена од маж. Од вкупно 91 основно училиште во 17те општини со 25

Директори на основни училишта

Директори на градинки

училишта раководат жени, а со 46 раководат мажи. Додека жените се значително позастапени во наставниот кадар на училиштата, сепак поголемиот дел од раководните позиции им припаѓа на мажите. Еднакви можности во образовните институции се клучни за постигнување родова рамноправност. Традиционалните родови стереотипи, улоги и предрасуди, кои несразмерно ги погодуваат жените и мажите, се причината за постоечката родова нееднаквост во воспитно-образовните институции. Неискористените потенцијали на мажите и жените во различни области претставуваат загуба за општеството.

Содржина

Родова перспектива во единиците на локалната самоуправа	2
Низ женски леќи: покревање на политики и буџетски иницијативи, следење на спроведувањето на локалните акциски планови за родова еднаквост.....	3
Методологија.....	4
Општина Чаир.....	7
Општина Шуто Оризари	11
Општина Илинден	14
Општина Брвеница.....	17
Општина Теарце	21
Општина Кавадарци	24
Општина Неготино.....	27
Општина Делчево.....	30
Општина Македонска Каменица	34
Општина Радовиш	37
Општина Гевгелија.....	39
Општина Крушево	43
Општина Кривогаштани	46
Општина Струга.....	49
Општина Вевчани	52
Општина Старо Нагоричане	55
Општина Липково.....	58
Родова анализа на лидерските позиции во 17 ^{те} општини	61
Градоначалници	62
Претседатели на Совет.....	62
Членови на Советите.....	62
Координатори на Кризен штаб	63
Координатори за еднакви можности.....	63
Раководители на сектори и одделенија	63
Претседатели на урбани и месни заедници	64
Директори на градинки и основни училишта	64

